

School of Theology at Claremont

1001 1373644

SCHRIFT OVERDENKINGEN

DR S. GREUDANUS

BS
540
G7

The Library
SCHOOL OF THEOLOGY
AT CLAREMONT

WEST FOOTHILL AT COLLEGE AVENUE
CLAREMONT, CALIFORNIA

SCHRIFTOVERDENKINGEN

BS
540
G7

Schriftoverdenkingen

door

Dr S. GREIJDANUS

*In leven Hoogleraar aan de Theologische Hogeschool
van de Gereformeerde Kerken in Nederland*

INGELEID DOOR
Prof. C. VEENHOF

J. H. KOK N.V. KAMPEN

Theology Library
SCHOOL OF THEOLOGY
AT CLAREMONT
California

WOORD VOORAF

Kort voor zijn heengaan verzocht Prof. Greijdanus mij de herdruk van een gedeelte van zijn in verschillende tijdschriften gepubliceerde studiën en artikelen te willen bevorderen en voorbereiden. Een drietal bundels daarvan had hij zelf reeds geheel voor de pers gereed gemaakt. Omtrent de samenstelling van een aantal andere gaf hij mij enkele richtlijnen.

De in dit boek bijeengebrachte „overdenkingen” wilde Prof. Greijdanus het eerst laten verschijnen. Ze vormen een belangrijk deel van wat hij gedurende de tijd, dat hij redacteur was van het „Friesch Kerkblad” (Aug. 1916—Dec. 1917) in dat weekblad publiceerde. Wat hij ermee beoogde blijkt duidelijk uit wat hij schreef in het artikel, waarmee hij zijn redactionele arbeid in het genoemde kerkblad aanving. Daarin komt namelijk deze passage voor: „Behalve de, laat mij zeggen, gewone inhoud, zal Friesch Kerkblad D.V. voortaan ook bevatten, hetzij in geregelde volgorde, hetzij met onderbreking, een rubriek, waarin getracht zal worden, lessen uit de H. Schrift voor te stellen, die als richtlijnen en vuurbakens dienen kunnen bij onze gang door dit tijdelijk leven, en voor het menselijk handelen in dit aardse bestaan; welke rubriek dus een enigszins ander karakter dragen zal dan die der meditaties in Schriftoverdenking”. De artikelen, welke Prof. Greijdanus in deze door hem in zijn openingsartikel aangekondigde rubriek heeft geschreven, werden volledig en onveranderd in dit boek opgenomen. Alleen werd op verzoek van de Uitgever bij deze herdruk de thans gangbare spelling gevolgd.

WOORD VOORAF

Blijkens zijn aantekeningen wilde Prof. Greijdanus deze „Schriftoverdenkingen” in het licht geven ter gedachtenis aan zijn door hem zo diep betreurde vrouw. En hij schreef als inleiding daarop het volgende: „Deze Schriftoverdenkingen, in 1916 en 1917 in het Friesch Kerkblad geschreven, worden hier samengevoegd uitgegeven, met de bede, dat zij nog enige zegen mogen werken. Wanneer daarin van de wereldoorlog gesproken wordt, ziet dat uitteraard op die van 1914—1918”.

Moge deze bede van Prof. Greijdanus door de HEERE worden verhoord!

C. VEENHOF

GOD IS GROOT

Job 36 : 26

De wereld der mensheid wordt thans een slag omgezet.

Een crisis maakt zij door inzake de onderlinge verhouding der volken, uit welke zij bestaat. En als met dadenschrift geeft zij te lezen: geen regelen van Goddelijk recht kiezen wij tot richtsnoer van handelen bij oorlogsbotsing tegen anderen, maar ons (vermeend) belang en het geweld onzer kracht.

Is daar enerzijds het geweldige Pruisen-Duitsland, dat zegt: als gij niet voor mij wijkt, vertreed ik u (België); of ook: weg met u, zelfs zonder dat ik weet, wat tegen u te hebben (Lusitania; Tubantia?); en dat alzo, zelfs door zo machtige verbintenis van strijdkrachten, als er nu tegen worstelen, niet kunnende verslagen worden, maar als overwinnaar uit deze ontzettende kamp uittredende, een bange bedreiging voor de Europese volkeren zou kunnen wezen; anderzijds is daar de Entente, het bondgenootschap van Engeland, Frankrijk, Rusland, Italië, om van de anderen maar te zwijgen, die wel, bij monde van Engeland, voorgaf, het recht van kleine volken te zullen verweren, en te willen handhaven, maar die van deze kleine volken knelt, wie, vermeend of wezenlijk, niet handelt naar haar zin, om aan hen strikken om de leden te werpen, dat zij aan handen en voeten gebonden zouden liggen, of zelfs ook het worgkoord van de hongerdood om de hals konden krijgen (Griekenland? Vasthouding van onze graanschepen en vissersvaartuigen); en die daarmee openbaart, wat van haar te duchten zou zijn, indien zij onbeperkt de macht in handen kreeg over de volkeren van Europa.

Ook doemt het gevaar der Oosterse volken, China-Japan, in de verte te verontrustender op bij de huidige zelfmoord van Europa.

Wat zal uit deze beroering worden?

Welke toekomst gaan wij nu tegen, niet alleen wat de heerschappij en de verhouding der natiën betreft, maar ook wat aangaat de maatschappelijke toestanden?

Zorg kan het gemoed bezetten; inzonderheid bij het rekenen met de veelszins droeve toestand ten aanzien van de dienst van God.

Maar wanneer vrees met het oog op het schepsel het menselijk hart zou bezwaren, en zekere moedeloosheid ook degenen die des Heeren zijn, drukken wil, roept de H. Schrift ons toe, de grootheid Gods in het oog te vatten waar Zijn vreze het beginsel der wijsheid is (Ps. 111 : 10); en zij daarom ook innerlijke rust geven kan bij alles wat is, of geducht mocht worden (Matth. 10 : 28). Heft uwe ogen op omhoog, en ziet, wie deze dingen geschapen heeft; die in getal hun heir voortbrengt; die ze alle bij name roept, vanwege de grootheid (*Zijner*) krachten, en (*omdat*) Hij sterk van vermogen is... (Jes. 40 : 26). En te midden van beroeringen en gevaren genoot 's Heeren gemeente reeds van ouds bemoediging en troost als zij haar gedachten richtte op God. De rivieren verheffen, o Heere, de rivieren verheffen haar bruisen, zong zij; de rivieren verheffen haar aanstoting; (*doch*) de Heere in de hoogte is geweldiger, dan het bruisen van grote wateren, (*dan*) de geweldige baren der zee (Ps. 93 : 3, 4).

Eer de bergen geboren waren, en Gij de aarde en de wereld voortgebracht hadt, ja van eeuwigheid tot eeuwigheid zijt Gij God (Ps. 90 : 2). Gaan wij met onze gedachten terug in de tijden, die voorbijgingen. Steeds verder gaan wij terug: tot de tijd van Christus' geboorte, tot de tijd van David, tot de tijd van Abraham, tot die van Noach. Eindelijk komen wij bij de tijd der schepping. In den beginne schiep God de hemel en de aarde (Gen. 1 : 1). Wat was er vóór dat begin? Toen was er niets. Maar God was ook toen: want Hij heeft geen begin. Daarom was Hij van eeuwigheid ook reeds in al de volheid Zijner Goddelijke deugden op het volkomenst. Wij nemen toe, en af; wij groeien.

Hij is van eeuwigheid tot eeuwigheid dezelfde (Ps. 102 : 28), bij Wie ook zelfs geen schaduw van omkering is (Jac. 1 : 17). Naar Zijn wezen, naar Zijn kennis, naar Zijn wil, naar Zijn macht, kan Hij ook niet in enig opzicht, noch in de minste mate, zelfs maar iets toenemen, iets afnemen, in iets wijziging ondergaan (Jes. 41 : 4). Hij is de volstrekt-onveranderlijke, de volkomene, op Goddelijke wijze en in Goddelijke mate. Daarom heeft Hij ook generlei behoefte aan iets buiten zich (Hand. 17 : 25), maar is Hij fontein, louter bron van al het goede dat bestaat, die al maar vloeit, enkel geeft, maar nimmer iets ontvangen kan. Het is alles van U, en wij geven het U uit uwe hand (I Kron. 29 : 14).

Hij schiep de wereld daarom niet uit noodzaak, noch uit behoefte, maar opdat Hij zich ook in de werken zijner handen verblijden zou (Ps. 104 : 31), om Zijns zelfs wil (Spr. 16 : 4), vanwege Zijn wil (Openb. 4 : 11). Enkel maar door zijn machtig woord riep Hij alles te voorschijn (Gen. 1 : 3; Ps. 33 : 6, 9). En zo grootmachtig is Hij, dat die gehele wereld, hoe onbegrijpelijk groot ook voor ons, bij Hem vergeleken, niets is, ijdelheid. Zie, de volkeren zijn geacht als een druppel van een emmer, en als een stofken van de weegschaal. Zie, Hij werpt de eilanden henen als dun stof (Jes. 40 : 15). Wat is reeds de aarde ontzaglijk voor ons. En toch, als Hij ze nog maar aanschouwt, zo beeft zij; als Hij de bergen aanroert, zo roken zij (Ps. 104 : 32). Heel die wereld draagt Hij als op Zijn hand (Hebr. 1 : 3), onverpoosd, van ogenblik tot ogenblik, de eeuwen door, zonder vermoeienis. Weet gij het niet? Hebt gij niet gehoord, dat de eeuwige God, de Heere, de Schepper van de einden der aarde, noch moede noch mat wordt? (Jes. 40 : 28). Alle dingen kent Hij (Hebr. 4 : 13), neemt Hij waar (Ps. 33 : 13—15), regelt Hij (Eph. 1 : 11), zelfs tot het geringste (Matth. 10 : 29, 30), en met inbegrip ook van wat leed en ellende veroorzaakt (Amos 3 : 6).

De Psalmist beleed terecht reeds van een klein deel van Gods werken: de kennis is mij te wonderbaar; zij is hoog, ik kan er niet bij (Ps. 139 : 6). Hoe groot zijn dan al 's Heeren werken. En hoe onbegrijpelijk groot blijkt dan God zelf. Zie, ik ben te gering; wat zou ik U antwoorden? Ik leg mijn hand op mijn

mond, betuigde Job, toen hij recht onder de indruk van Gods grootheid gekomen was, gewezen zijnde op enkele van die werken (Job 39 : 37). Met het gehoor des oors heb ik U gehoord, maar nu ziet U mijn oog. Daarom verfoei ik (*mij*), en ik heb berouw in stof en as (Job 42 : 5, 6).

Deze grootheid Gods te bedenken, doet ons eigen nietigheid beseffen, en de geringheid van alle volkeren gezamenlijk, van de ganse mensheid, en van alles wat schepsel heet, hoe geweldig ook, naar het zou schijnen, hoe wijs en veel vermogend. En het kan ons dringen, om van alle schepsel af te zien, opdat wij op de Heere alleen ons vertrouwen stellen; gelijk Hij zelf ons ook doet toeroepen: laat gijlieden (*dan*) af van de mens, wiens adem in zijn neus is; want waarin is hij te achten? (Jes. 2 : 22).

Zo God voor ons is, wie zal tegen ons zijn? (Rom. 8 : 31). Reeds in vroege tijden werd dit verstaan, zoals blijkt uit Ps. 46: God is ons een toevlucht en sterkte... Daarom zullen wij niet vrezen, al veranderde de aarde (*hare plaats*), en al werden de bergen verzet in het hart van de zeeën (vs 2, 3).

Dan kunnen wij ook verstaan, wie wij te duchten hebben; zoals ook onze Heiland Zijn discipelen opwekte: vreest niet voor degenen, die het lichaam doden, en de ziel niet kunnen doden; maar vreest veel meer Hem, die beide ziel en lichaam kan verderven in de hel (Matth. 10 : 28).

Voor die geduchte God moeten eenmaal allen, en zullen ook wij, niemand uitgezonderd, verschijnen in het gericht (Ps. 62 : 13; Openb. 20 : 11—15). Die gedachte greep de apostel Paulus aan (II Cor. 5 : 10, 11), en deed hem begeren en zoeken, hoe hij Gode mocht behagen (vs 9), gelijk hij ook ons daartoe opwekt (Rom. 12 : 2).

Hierin openbaart zich echter Gods grootheid het wonderbaarst, dat Hij ook met de geringe mens gemeenschap oefenen wil en hem ook van alle schuld en zonde vrijmaken, en hem zaligen door nauwe vereniging; als die nietige en schuldige mens dat begeert in waarheid en zich met schuldbelijdenis des

harten verootmoedigt voor Hem. Want alzo zegt de Hoge en Verhevene, die in de eeuwigheid woont en wiens naam heilig is: Ik woon (*in*) het heilige, en bij die, die van een verbrijzelde en nederige geest is, opdat Ik levend make de geest der nederigen, en opdat Ik levend make het hart der verbrijzelden (Jes. 57 : 15).

ALS NIETS GEACHT

Daniël 4 : 35

De mens klom zo hoog. Hij kon zo veel. Zijn kennis reikte reeds zo ver, en zou zich steeds verder uitbreiden. Mat hij met zijn gewapend oog niet de hoogte der hemelen? Peilde hij niet de diepte van afgronden? Was hetgeen nog kleiner was dan klein, niet waarneembaar voor hem geworden? Had hij niet in aanmerkelijke mate de geheimen der natuur en de regelen, die haar werking beheersen, ontdekt, waardoor hij zijn heerschappij over haar kon vergroten, ook wat in de toekomst wezen zou, waande te kunnen voorspellen, en al meer koning over alle dingen wezen zou, die naar niets en naar niemand meer te vragen had? Daarbij kwam dan nog zijn veredeling, die ook aldoor toenam. Welk een paradijstoestand zou binnen niet te onafzienbare tijd verwacht mogen worden. Kwamen niet reeds sommige instellingen als voorboden die heerlijke tijd aankondigen? (Internationale conferenties; Vredespaleis; Tractaten tussen onderscheiden volken). Men had God niet meer nodig. Was Hij er wel? Zou men zich om Hem en Zijn Woord bekommeren?

Nu heeft God vorsten en volken als op een hoop geworpen.

Daar liggen zij: overheden en onderdanen, aanzienlijken en geringen, mannen van machtige wetenschap, mannen van onverzettelijke wil, mannen van woeste kracht, millioenen en millioenen. Geheel Europa bijna, met nog menigten buiten Europa, liggen daar zich in te spannen en te worstelen wat zij kunnen, maandenlang reeds. Het derde oorlogsjaar is reeds ingegaan.

En wat kunnen zij nu altezaam? Verwoesten, moorden, schrikkelijke ellende werken. Zodat, inplaats van een gehoopte geluksstaat op aarde, het komen van Europa's ondergang in vernieling en druk thans gaat dreigen.

Wie van al die worstelaars kan bereiken wat hij wenst?

Wie kan, met al zijn pogen, komen waar hij wil?

Alle inwoners der aarde zijn als niets geacht.

De oorlog hebben zij kunnen doen komen. Zij kunnen hem niet winnen. Zelfs kunnen zij hem ook niet doen eindigen. En wie buiten hem staan, blijken evenzeer machteloos en radeloos, om deze schrikkelijkheden een einde te doen nemen.

De mens is als niets. Zeer beperkt is zijn weten. Klein is zijn kracht. Verdorven is zijn hart. Hij kwam er slechts, doordat God hem in het aanzijn riep. En Hij blijft niet langer op aarde, dan Zijn Schepper hem draagt. En al wat hij is, is hij alleen daardoor, dat God hem dat doet zijn. Hij is in alles volstrekt afhankelijk van Degene, die hem schiep. Daarenboven is hij, ondanks zijn eigen waan en voorgeven van innerlijke nobelheid en voortreffelijke geaardheid, door en door gruwelijk van bedoelen en handelen. Het komt nu zo droef als tot algemene openbaring.

Zo met klem wordt ons door hetgeen nu voorvalt, de waarheid op de ziel gebonden, welke de Psalmist uitdrukte met deze woorden: vertrouwt niet op prinsen, op des menschen kind, bij hetwelk geen heil is. Zijn geest gaat uit; hij keert wederom tot de aarde; te dienzelven dage vergaan zijn aanslagen.

Welgelukzalig is hij, die de God Jakobs tot zijn hulpe heeft, wiens verwachting op de Heere zijn God is; Die de hemel en de aarde gemaakt heeft, de zee en al wat daarin is; Die trouwe houdt in der eeuwigheid (Ps. 146 : 3—6). Immers zijn de gemene (d. w. z. gewone, onaanzienlijke) lieden ijdelheid, de grote lieden zijn leugen; in de weegschaal opgewogen, zouden zij samen (*lichter*) zijn dan de ijdelheid (Ps. 62 : 10).

Zolang de Heere de mens laat geworden en Hij hem met Zijn gaven verrijkt, schijnt de mens groot, kundig, bekwaam, geweldig, hoog; dan is daar een klimmen in vermogen, en in zelfwaardering. Is dit niet het grote Babel dat ik gebouwd heb tot een huis des koninkrijks, door de sterkte mijner macht, en ter ere mijner heerlijkheid? bralde Nebukadnezar (Dan. 4 : 30). Maar ook komen daarna weer andere tijden. Dit woord nog zijnde in des konings mond, viel er een stem uit de hemel: u, o koning Nebukadnezar, wordt gezegd: het koninkrijk is van u gegaan; en men zal u van de mensen verstoten... (Dan.

4 : 31, 32). Want de dag des Heeren der heirscharen zal zijn tegen alle hovaardige en hoge, en tegen alle verhevene, opdat hij vernederd worde...

...En de hoogheid des mensen zal gebogen, en de hoogheid der mannen zal vernederd worden; en de Heere alléén zal in die dag verheven zijn. En elkeen der afgoden zal ganselijk vergaan. Dan zullen zij in de spelonken der rotsstenen gaan, en in de hollen der aarde, vanwege de schrik des Heeren, en vanwege de heerlijkheid Zijner majesteit, wanneer Hij Zich opmaken zal, om de aarde te verschrikken.

Laat gijlieden (*dan*) af van de mens, wiens adem in zijn neus is; want waarin is hij te achten? (Jes. 2 : 12, 17—19, 22).

DRAGENDE VRUCHT NAAR ZIJN AARD

Genesis 1 : 11

Keer op keer heeft in de laatste honderd jaren de ene uitvinding na de andere ons verwonderd doen staan over des mensen kunde en bekwaamheid. De spoortrein kwam. De telegraaf werd gevonden. De telephonie bleek mogelijk. Met toepassing van electriciteit werden wonderen gedaan. Indruk-makende constructies werden uitgevoerd. Het licht leerde men in zijn snelheid berekenen, en in zijn bestanddelen scheikundig ontleden. Hoogte van toon en zwaarheid van geluid kon men in aantal en grootte van trillingen voorstellen. Onder water vermag men te varen. In de lucht levert men gevechten. Wij verstaan door een en ander te meer de volheid van het Psalmwoord, als het, de Heere lovende vanwege Zijn heerlijke schepping, van de mens zegt: Gij doet hem heersen over de werken uwer handen (Ps. 8 : 7).

Maar ziende op deze schranderheid en handigheid des mensen, zouden wij hem wellicht groter en hoger gaan denken, dan hij is, of althans over het hoofd kunnen zien zijn onmacht en geringheid, waarvan hij zich door en ondanks al zijn voortreffelijkheid niet heeft kunnen vrij maken. De mens kan niet één ding samenstellen of maken, dat zichzelf vermenigvuldigen kan in gelijksoortige dingen. Hij kan fabrieken oprichten, en daar in duizendtallen en bij millioenen gelijke voorwerpen doen vormen. Maar die zijn alle dood. Niet één van al die schier talloze voorwerpen is in staat, vrucht te dragen, naar zijn aard. Daarom doet een enkel vliegje, dat ons hindert, en met billioenen door de lucht vliegt, ons meer wijsheid zien, dan aan alle menselijke schranderheid ooit mogelijk is te verzinnen en voort te brengen. En elke vruchtenpit stelt de mens voor raadselen, welke hij maar niet oplossen kan. Ook door elk insect, dat hem plaagt,

en door elke vrucht, welke hij met smaak geniet, plaatst de Heere telkens weer de mens zijn onwetendheid en machteloosheid gelijk als levend en tastbaar voor ogen, en daartegenover Zijn eigen Goddelijke grootheid, wijsheid en mogendheid.

Welk een verscheidenheid van schepselen heeft God in het aanzijn geroepen. Dode, levende; zon, maan, sterren, aarde; planten, dieren, mensen, engelen. Welk een verschil van krachten en stoffen. Hoe vele soorten van planten en dieren. Welk een wijziging van hoedanigheden nog weer telkens bij elke soort. En dan bij dit alles nog die wonderbare bekwaamheid van plant en dier en mens, om zich al maar door, bijna eindeloos, in niet door ons te tellen hoeveelheid, te vermenigvuldigen in soortgelijke, levende, tot zodanige zelfvermenigvuldiging bekwame schepselen. God is groot!

Maar nu leren wij met de woorden: dragende vrucht naar zijn aard, een wet of regel kennen, waardoor God het bestaan en doen van al wat schepsel is, beheersen doet: het soortgelijke brengt het soortgelijke of verwante voort. Ook is des mensen gehele bestaan door die regel bepaald. Zodat zelfs onze daden de verwante of gelijksoortige producten zijn van ons innerlijk wezen. Waarom we niet enkel lezen: en Adam leefde honderd en dertig jaar, en gewon (*een zoon*) naar zijn gelijkenis (Gen. 5 : 3), maar uit 's Heeren mond ook horen: de goede mens brengt goede dingen voort uit de goede schat des harten, en de boze mens brengt boze dingen voort uit de boze schat zijns harten (Matth. 12 : 35). Uit het hart komen voort boze bedenkingen, doodslagen, overspelen, hoererijen, dieverijen, valse getuigenissen, lasteringen (Matth. 15 : 19). Zo vermaande de Heere dan ook: of maakt de boom goed, en zijn vrucht goed; óf maakt de boom kwaad, en zijn vrucht kwaad (Matth. 12 : 33). En Johannes de Doper beval: brengt dan vruchten voort, der bekering waardig (Matth. 3 : 8).

De mens is niet af van zijn daad, als hij die heeft verricht. Zelf is die daad vrucht van een zielsproces. Zij heeft een wortel

DRAGENDE VRUCHT NAAR ZIJN AARD

in het gemoedsbestaan van de dader. Daar is zeer nauw verband tussen die dader en zijn daad: als van boom en vrucht. Maar ook brengt die daad weer gevolgen mede, welke met haar wezen in overeenstemming zijn. O Heere . . . Gij zult een iegelijk vergelden naar zijn werk (Ps. 62 : 13). Dat geldt in het goede en in het kwade beide. Zegt de rechtvaardige, dat het (*hem*) wel gaan zal; dat zij de vrucht hunner werken zullen eten. Wee de goddeloze, het zal (*hem*) kwalijk gaan; want de vergelding zijner handen zal hem geschieden (Jes. 3 : 10, 11).

Al wat de mens doet is zelf vrucht; en het brengt als vrucht gevolgen mede, die in overeenstemming zijn met dat doen. Bij enkeling en bij groep gaat dit door, bij mens en mensheid, bij persoon en volk. De geschiedenis geeft er allerlei duidelijke voorbeelden van. Met de daad, groot of klein, is het niet ten einde. Daar komt vroeger of later, reeds in deze tijd, of eerst na de dood en in de eeuwigheid, vrucht van dat doen, overeenkomstig zijn aard, naar de scheppingswet Gods: dragende vrucht naar zijn aard; welke wet bij elk soort levend schepsel van kracht is naar de bijzondere natuur van dat schepsel, doch een regel is, die zijn ganse bestaan en doen beheerst, en niet slechts zijn vermenigvuldiging in enger zin betreft.

Mede daardoor krijgt alle menselijke doen zulk een ernstig aanzien; en al zijn misdoen zulk een vreselijk karakter. Met het volvoeren ener daad is het niet uit: vrucht naar haar aard volgt uit of op haar. Mogen dan nu juichen degenen, wier daden niet recht zijn voor God, doch het product zijn van een zielsbestaan en van overwegingen, welke door 's Heeren Woord veroordeeld worden, als zij er mee slagen in hun oogmerk, en verkrijgen wat zij bejagen; nl. voordeel, macht, des anderen benauwing of ondergang; vroeg of laat zal iets gans anders gezien worden. Want eens iegelijks wegen zijn voor de ogen des Heeren, en Hij weegt al zijn gangen. De goddeloze zullen zijn ongerechtigheden vangen, en met de banden zijner zonden zal hij vastgehouden worden (Spr. 5 : 21, 22). Daarentegen: al zijn thans bedroefd, wie uit liefde tot de Heere en tot wat goed is voor Hem, doen

wat recht is, maar pijnlijk de waarheid ondervinden van des Predikers woord, dat er zijn rechtvaardigen, wie het wedervaart naar het werk der goddelozen (Pred. 8 : 14), hun smart zal, als zij volharden te gaan in de weg van waarheid en van de vreze des Heeren, eenmaal door vreugde vervangen worden. Want de Heere kent de weg der rechtvaardigen; maar de weg der goddelozen zal vergaan (Ps. 1 : 6). Let op de vrome, en zie naar de oprechte, want het einde van die man zal vrede zijn (Ps. 37 : 37).

ZIE, DE HAND DES HEREN IS NIET VERKORT

Jesaja 59 : 1

De scheppingsdaad Gods stelt in eens een menigte moeilijke vraagstukken voor de nadenkende, vorsende geest des menschen. Welke is bv. de verhouding Gods tegenover het voortbrengsel van Zijn scheppende werkzaamheid? Werd God, terwijl Hij tevoren gans vrij was, en van generlei beperking Zijner deugden wist, door dat geschapene voortaan gebonden? Stelt het scheepsel Hem een grens? Wanneer bv. ergens een ijzeren hek gesteld wordt, belemmert, wie dat hek daar plaatst, ook zijn eigen beweging op die plaats. Graaft iemand een vijver, dan kan hij daarna niet meer vrij wandelen op de plek, waar hij hem uitdiepte. Bouwt enig mens een huis, dan kan hij niet zonder meer daar ook een geheel ander huis optrekken. De mens stelt zich door zijn werk tegelijk een grens. Het product van zijn arbeid, hoe nuttig ook voor hem, is meermalen tevens een belemmering voor hem in het een of ander opzicht. Moeten wij het ons soortgelijk denken bij God? Wordt ook Hij op enigerlei wijze gebonden door wat Hij schiep? Is Hij, sedert Hij de wereld in het aanzijn riep, minder vrij, meer beperkt, dan vóórdat er een scheepsel was? Is Zijn werking nu aan het scheepsel, en aan de aard van dat scheepsel, en aan de werkingswijze daarvan, en aan het verband van dat scheepsel met andere scheepselen, gebonden? Kan God nu niet anders werken dan door het scheepsel? Is Zijn werking nu enkel middellijk, geschiedende in samenwerking met het scheepsel? Zodat, wie die scheepselen mist, ook noodzakelijk verstoken moet zijn van de werkingen Gods, welke Hij anders in of door die scheepselen wil werken? En vanzelf zwakker staat, wie in minder groot aantal die scheepselen ter beschikking heeft? Moet men daarom, om vertrouwen te kunnen koesteren, dat Gods werkingen zich tot onze hulp openbaren zullen, noodzakelijk

eerst, of ook, van meerdere schepselen als middelen wel voorzien zijn?

Dan zijn wij, mensen, ook steeds afhankelijk van de middelen.

Dan is een vertrouwen op God, als de middelen ontbreken en zolang zij blijven ontbreken, ongegrond. Dan is het kleine, van middelen ontblote, steeds gedoemd het onderspit te delven. Dan kunnen wij wel steeds berekenen, dat in elk geval wie minder rijk van schepselenhulp zich meester weet te maken, onmogelijk de overwinning kan behalen. Dan wordt medewerking van het schepsel onmisbaar om de hulp Gods te kunnen ervaren.

Doch zou dan het woord van de Profeet als waarheid kunnen blijven gelden: zie, de hand des Heeren is niet verkort, dat zij niet zou kunnen verlossen (Jes. 59 : 1)? Bleef hij dan wel waarlijk God, onafhankelijk, onveranderlijk, almachtig? Moest dan niet het schepsel zelfstandigheid bezitten buiten de Heere, en tegen Hem, en ophouden schepsel te zijn, dat in alles en te allen tijde volstrekt afhankelijk van God was?

Noch het bestaan der wereld daarom, noch haar samenstelling, noch haar onderscheidene schepselen, noch de natuur en werkingswijze, kunnen ook maar enig perk stellen aan 's Heeren macht. Geen van die alle, noch zij gezamenlijk, bezitten het vermogen om ook maar op enigerlei wijze de hand (= macht) des Heeren te verkorten. Naar vrij believeen werkt de Heere in de wereld, en met de wereld en haar verschillende schepselen, overeenkomstig het voornemen, dat Hij van eeuwigheid reeds vormde. En hoewel Hij daarbij rekent met de aard der schepselen, zoals Hij Zelf die eenmaal bepaalde, zo heeft nochtans geen van die schepselen afzonderlijk, noch zij alle in samenwerking, die betekenis, dat God daardoor genoodzaakt zou worden, om alleen door middel van hen, of daar en zo, te werken. Steeds blijft ook elk schepsel, zowel naar aard en werking, als betreffende wezen, geheel bepaald door God. Hij kan het elk ogenblik wegnemen. Hij kan het steeds een grote verandering doen ondergaan (Jes. 60 : 17; 65 : 17; II Petr. 3 : 13). Hij kan elk ogenblik nieuwe krachten in de wereld doen invloeien, met een

eigen regel van werkzaamheid, waardoor het wezen, noch de werkmanier der overige schepselen wordt vernietigd, maar toch een gans ander resultaat bewerkt, en een geheel andere uitkomst verkregen wordt. Wanneer bv. een locomotief een trein voorttrekt, maar een zwaardere locomotief, aan de achterste wagen van de trein verbonden, trekt hem daarop achteruit, en ook tevens de eerste locomotief, ondanks al haar tegenwerking, bleef dan deze eerste locomotief op zichzelf geen goede locomotief, van dezelfde inrichting als tevoren, hoewel zij nu, inplaats van de trein vooruit te trekken, ook zelf naar achteren getrokken werd?

Hiermede echter raken wij de kwestie van het wonder, welke thans verder blijve rusten. Indien maar klaar door ons wordt beseft, dat aan geen mogelijkheid van enige binding van God door of aan het schepsel gedacht kan worden, zullen wij niet tevens daarmede leren, dat het schepsel God heeft doen ophouden God te zijn, gelijk Hij dat van eeuwigheid was.

Daarom zijn ook wij op geen enkel gebied afhankelijk van de middelen, in zodanige zin, dat wij ons verloren achten moesten, wanneer wij geen „genoegzame” middelen tot onze beschikking hadden. Wij zijn afhankelijk van God, en dat volstrekt, altoos, in alles. En wel behoren wij met onze macht te doen, wat onze hand vindt om te doen (Pred. 9 : 10). Op alle gebied moeten wij de maatregelen nemen, waartoe God ons roept, en de middelen verzamelen welke Hij te onzer beschikking stelt, of wil stellen; en wij hebben die ten bestemden tijde op de beste wijze aan te wenden. Want het Spreukenboek zegt: Een weinig slapens, een weinig sluimerens, een weinig handvouwens, al nederliggende; zo zal uw armoede (*u*) overkomen (*als*) een wandelaar, en uw velerlei gebrek als een gewapend man (Spr. 24 : 33, 34). Maar wij zullen niet menen, noch leren, dat wij zonder het schepsel, of missende een grote of grotere hoeveelheid middelen, gewis omkomen moesten, op welk gebied het ware. God blijve in volle zin God voor ons; en dat steeds en ten aanzien van alles; wiens hand nooit, ook maar in iets, in welk opzicht ook, zelfs maar voor het geringste deeltje, verkort of gebonden zou kunnen worden.

Israël zong van ouds: dezen (*vermelden*) van wagens, en die van paarden; maar wij zullen vermelden van de naam des *Heeren* onzes Gods. Zij hebben zich gekromd, en zijn gevallen; maar wij zijn gerezen en staande gebleven.

O *Heere*, behoud. Die Koning verhoore ons ten dage van ons roepen (Ps. 20 : 8—10).

Zou iets voor de Heere te wonderlijk zijn? (Gen. 18 : 14). Heeft niet David in des Heeren naam Goliath kunnen verslaan? (I Sam. 17 : 45—51). In veertig dagen en in veertig nachten at Mozes geen spijs, en dronk hij niet, maar bleef hij blijkbaar niet-temin krachtig en fris (Ex. 34 : 8). Van Israël werd geklaagd: o dat zij wijs waren! Zij zouden dit vernemen; zij zouden op hun einde merken. Hoe zou een enige duizend jagen, en tweeduizend doen vluchten, ten ware, dat hunlieder Rotssteen hen verkocht en de Heere hen overgeleverd had (Deut. 32 : 29, 30; vgl. Jozua 23 : 10).

Vijf duizend mannen waren eenmaal bijeen. Ook waren er nog bovendien vrouwen en kinderen bij. Zij werden allen verzadigd van vijf gerstebroden en een paar viskens. Zelfs bleken nog twaalf manden vol overgeschoten brokken vergaderd te kunnen worden (Matth. 14 : 14—21; Joh. 6 : 1—13). En toen Zerah, de Moor, met een zeer groot heir tegen Juda kwam optrekken, riep Juda's koning Asa tot de Heere zijn God, en zeide: *Heere*, het is niets bij U, te helpen hetzij de machtige, hetzij de krachteloze (II Kron. 14 : 9—11). Zucht Israël onder smartelijke overheersing, gezeten in der vijanden land, dan vraagt de Heere zelf: Is mijn hand dus gans kort geworden, dat zij niet verlossen kan? Of is er in Mij geen kracht, om uit te redden? Zie, door mijn schelding maak Ik de zee droog. Ik stel de rivieren (*tot*) een woestijn, dat haar vis stinkt, omdat er geen water is, en sterft van dorst. Ik bekleed de hemel met zwarteheid, en stel een zak (*tot*) zijn deksel (Jes. 50 : 2, 3).

Dat zegt ons, dat ook wanneer de Heere Zijn werking uitoefent in verband met het scheppel, Hij daarbij niet gebonden is aan of door dat scheppel. In Zijn werking is Hij ook dan onbereken-

baar voor ons. Gods verhouding tegenover het schepsel gaat ons menselijk begrip te boven. Maar Hij is van dat schepsel niet afhankelijk, noch ook maar enigszins gebonden zelfs door de ganse wereld. Hij kan met elk schepsel en met de gehele wereld doen wat Hij wil. Zijn hand is niet verkort. Daarom: wentel uw weg op de Heere, en vertrouw op Hem; Hij zal het maken (Ps. 37 : 5).

HET GEHELE BELEID IS VAN DE HEERE

Spreuken 16 : 33

Wonderlijk zijn soms de wegen des Heeren, waarlangs Hij Zijn raad uitvoert, en Zich bekend maakte, of de Zijnen tot Zich leidt. Enige ezelinnen raken zoek. Het is, opdat Saul tot koning over Israël gezalfd zal worden (I Sam. 9, 10). Benden uit Syrië vallen in Israël, en brengen een kleine jonge dochter uit Israëls land gevankelijk naar hun land. Alzo moest de melaatse Naäman leren kennen, dat er in Israël een profeet des Heeren was, en dat hij door Israëls God van zijn krankheid genezen kon worden (II Kon. 5).

In één van zijn brieven maakt Dr H. A. van Andel te Solo ook melding van een bizondere wijze, waarop heidenen tot de eerste bekendheid met het Evangelie mochten komen. Hij schrijft desbetreffend: „In de volgende maand zullen er D.V. elf volwassenen en enkele kinderen gedoopt worden. Onder die elf zijn twee broeders, die door een half afgescheurd krantje, dat als pakpapier in een pandhuis kwam, voor het eerst met het Evangelie kennis maakten. Een van hen is daar bediende. Hij las het stukje krant, nam het mee naar huis, en liet het zijn jongere broer lezen. Op dat stukje stond gelukkig het adres van onze helper Stefanoes. Die zochten ze op en vroegen hem om nader onderwijs. Ze kwamen daarna geregeld in de godsdienstoefeningen en op de catechisatie, en hebben nu om de Doop gevraagd. En deze twee zijn onder deze elf niet de enigen, die door middel van het colportage-werk getrokken zijn tot nader onderzoek. Aan de doop-candidaten vraag ik altijd, op welke wijze men voor het eerst met het Christendom heeft kennis gemaakt. Bij ongeveer één derde gedeelte is die eerste kennis-making te danken aan Bijbel- en krantverspreiding.”

Want wie veracht de dag der kleine dingen? (Zach. 4 : 10).

IK WEET, DAT GIJ ALLES VERMOOGT

Job 42 : 2

God is groot, onbegrijpelijk groot. Elk schepsel, en de gehele schepping, is als niets bij Hem. Krachtens Zijn bestel heerst in die wereld toch de regel, dat elk schepsel vrucht draagt naar zijn aard. Evenwel is God op generlei wijze door wat Hij schiep, gebonden of beperkt. Daarentegen vermag noch die wereld in haar geheel, noch enig van haar schepselen, iets zonder zijn inwerking.

Aan deze gedachtengang in de voorafgaande stukjes sluit nu de vraag zich aan: wat God met of door die wereld en haar onderscheidene schepselen tot stand brengen kan? De natuurkundigen die met God en Zijn Woord geen rekening willen houden, verstouten zich wel op die vraag een antwoord te durven geven. Vooreerst zijn er die zeggen, dat God met de wereld niets kan doen, omdat Hij niet zou bestaan. Maar anderen, de vraag naar Zijn bestaan onbeslist latende, menen toch zo vrij te mogen zijn, van te verklaren, wat niet kan, en dus ook eigenlijk door God, als Hij bestaat, met de wereld niet verricht zou kunnen worden. Zij hebben die wereld toch zo leren kennen, en mochten de „wetten der natuur” dermate ontdekken, dat zij althans wel een weinig kunnen verzekeren wat niet mogelijk is omdat het door de natuur en haar, de mens bekende, wetten uitgesloten wordt. Wel leert men telkens weer stoffen en krachten kennen, van wier bestaan men tevoren zelfs geen vermoeden had; en die ook een ganse wijziging van beschouwing soms nodig maken, ja ook wel de onhoudbaarheid van het vroeger beweerde in het licht stellen; evenwel... wonderen zijn toch onmogelijk te achten, oordelen zij.

Wanneer nu deze beschouwing in beginsel juist ware, zouden wij, naarmate wij meer in de kennis van de natuur en haar

wetten vorderden, ons losser gaan zien en ons losser gaan gevoelen van God. Onze afhankelijkheid van die natuur met haar wetten, doorzagen wij dan steeds meer. In zover wij door toeneming in wetenschap meer heerschappij over de natuur en haar wetten kregen, konden wij ons echter ook krachtiger tegen haar en haar wetten wapenen. Maar ondertussen zou God steeds meer van ons verwijderd raken. De natuur werd voor ons al groter. In zeker opzicht namen wij ook zelf in grootheid al toe. God echter werd steeds kleiner voor ons. De zich immer groter bewijzende natuur zou God gedurig meer van ons wegdringen.

Dat is dan ook sommiger mening. Toenemende natuurwetenschap zou afnemende Godsvrucht moeten veroorzaken.

Ware deze mening juist, dan moesten wij wel bevreesd zijn voor de wetenschap, en voornamelijk voor die van de natuur. Arme mensen der wetenschap dan, verderfelijke natuurwetenschap.

Of liever: ware genoemde voorstelling inderdaad juist, dan rustte alle vrees Gods grotendeels op dwaling. Waar bleef dan plaats voor gebed tot de Heere, en voor vertrouwen op Hem? Of wij het dan wisten, of niet doorzagen, maar wezenlijk hadden wij het dan altoos hoofdzakelijk met de natuur en haar wetten te stellen. Wat kon God dan voor ons doen?

Evenwel valt niet moeilijk in te zien, dat zodanige beschouwing toch in het geheel *niet op feiten* berust, d. w. z. niet op datgene, *wat men nu metterdaad waargenomen heeft* van de natuur, doch enkel op een *mening*, welke men toegedaan is aangaande het *wezen Gods*, en betreffende de wereld met haar verschillende schepselen, en inzake de onderlinge verhouding tussen God en wereld. Denkt u een orgel; laat het zijn een kerkorgel. Het is een groot en schoon instrument, zuiver van toon, fijn en krachtig van geluid, met vele registers, pedaal enz. En bij dat orgel brengt ge een neger uit de binnenlanden van Afrika, die nooit een dergelijk muziekinstrument heeft gezien. Hij kijkt dat orgel aan, ziet al die toetsen en registerknoppen, laat zijn blik verwonderd gaan langs de vele pijpen, die er zich binnenin bevinden. Hij

begrijpt niet, wat dat voor een stuk werk is, noch waartoe het dient.

Zou hij in staat zijn, verzekeringen te geven aangaande de grenzen van de machtige koraalmuziek, welke gij door dat orgel ten gehore zoudt kunnen brengen? Voor het afleggen van zulk een verklaring ware immers nodig, dat hij het orgel kende; en bovendien, dat hij u kende, wat uw muzikale aanleg en muzikale vaardigheid betreft. Doch nu zet gij u voor het klavier, en speelt. Het ene stuk na het andere geeft gij te beluisteren. Daardoor weet onze neger dan waartoe dat orgel dient, en hoe gij er op speelt. Zal hij nu, na die onderscheiden stukken door u te hebben horen spelen, berekenen kunnen, tot welke grens uw vermogen, om schone muziek op het orgel te doen genieten, strekt? Ja, aangenomen dat gij een meester op het orgel zijt, zoudt gij u dan durven vermeten om aan te geven, wat een musicus als bv. Bach op dat orgel zou kunnen spelen? Om daartoe in staat te zijn, is heel wat meer nodig dan te kunnen zeggen, hoeveel pijpen er in het orgel zitten, en hoe die pijpen achter en in elkander staan, en hoe groot de lengte en de dikte van die onderscheiden pijpen zijn, en hoe voorts de vorm van die pijpen is, en hoe de werking van het orgel is. Daarvoor zou ook geweten moeten worden, wat het genie met zulk een instrument vermag. Doch dat is onberekenbaar.

Gesteld daarom, dat de mens heel de samenstelling der wereld, en de werking van al haar delen wist, dan nog kon hij niet bepalen, wat God met die wereld en haar verschillende schepselen zou kunnen volbrengen. Daartoe zou de mens eerst moeten weten de grootheid van het Goddelijk vermogen. En dat kan hij niet berekenen. God is almachtig. Daarom kan geen mens weten, wat God met de wereld, of haar verschillende schepselen, uitrichten kan. En dat nog te minder, nu hij ook op verre na niet de ganse wereld in haar samenstelling en werking kent. Daarom kan hij ook niet weten, dat wonderen onmogelijk zijn. Vooreerst is hij reeds niet eens in staat om te zeggen, wat eigenlijk een wonder is. Maar voorts blijkt zulk een verklaring verband te houden met een vooropgaand bepaald geloof (of ongeloof) aan-

gaande God en Zijn mogendheid, en betreffende Gods verhouding tot de wereld, een verhouding, die nog vrij wat anders is, dan die van een organist tot zijn orgel.

Wij behoeven dan ook voor dergelijke beweringen van „de wetenschap” geen voet uit de weg te gaan, noch er ook maar enigszins ons door in de war te laten brengen. Dan spreekt niet de „wetenschap”, maar dan spreekt enkel de *mening* of het geloof (— ongelooft) van zulk een „wetenschaps”man. Alle *feitelijke* grond voor zulk beweren ontbreekt. Zelfs enig doordenken doet de voosheid van zulk beweren spoedig inzien.

Om enig antwoord op de vraag, wat God met of door de wereld of haar onderscheiden schepselen volvoeren kan, te kunnen geven, moet eerst vooropgaan het antwoord op de vraag: wat wij aangaande God geloven, en wat wij geloven inzake Zijn verhouding tot de wereld. En het antwoord op die vragen is bij niemand rustende op de „wetenschap” met haar onderzoek, doch dat antwoord is bij allen een kwestie van geloof (of ongelooft).

Dit moeten wij recht inzien en doorzien, om ons door geen machtspreuken van „de wetenschap” te laten verschrikken. Ook om niet zelf misschien fout te gaan in ons denken en handelen met betrekking tot de wereld en de middelen, welke zij aanbiedt. Zullen wij ons bij alles steeds waarlijk afhankelijk van God gevoelen, volstrekt en afhankelijk ook enkel van Hem, zelfs ten aanzien van en met alle schepsel en middel, dan moeten wij inzien, hoe dat schepsel op generlei wijze een scheiding maakt tussen God en ons, en hoe dat schepsel geheel in Gods hand is, altoos, zodat Hij er mee en er door doen kan wat Hij wil; en dat dit voor ons ten enenmale onberekenbaar is. Zo zullen wij het, hoezeer de middelen, waarover God ons de beschikking geeft, waarderende, verzamelende, gebruikende, toch altoos en bij alles van God verwachten. Wij zijn niet van dat middel afhankelijk, nimmer, noch van de hoeveelheid van middelen, maar, te allen tijde en in elke zaak, alleen en volstrekt van God, ook ten aanzien van de werking van enig middel. Ik weet, dat Gij alles vermoogt, en dat geen van Uw gedachten kan afgesneden worden (Job 42 : 2), begint alzo eerst voor ons te leven, en volle

werkelijkheid voor ons te worden. Dan wordt het ons in zekere zin natuurlijk, wanneer een bron van bitter, ondrinkbaar, water zoet wordt, als Mozes daarin een door de Heere aangewezen hout werpt (Ex. 15 : 23—25), hoe wonderlijk dit overigens ook voor ons zij. God kan door en met Zijn schepselen doen wat Hij wil, ook met het geringste. En draagt dan het water de Heere en straks, op Zijn bevel, ook Petrus (Matth. 14 : 25—29), wat zou dat moeten of kunnen bevreemden? Of blijken enkele broden, door de Heere gezegend, genoegzaam om duizenden te verzadigen (Matth. 16 : 34—38), zou dat niet gelijk als natuurlijk mogen heten? Wanneer ons geloof aangaande God, en onze beschouwing van de wereld met haar verschillende schepselen, en onze voorstelling betreffende de verhouding onderling tussen God en het geschapene, maar zijn zoals zij behoren te wezen, wanneer wij maar de rechte Godsdienstige, Christelijke natuurbeschouwing metterdaad de onze mogen noemen.

Die beschouwing, dat geloof, eerst kan recht vrij maken. En Mozes zeide: zes honderd duizend te voet is dit volk, in welks midden ik ben; en Gij hebt gezegd: Ik zal hun vlees geven, en zij zullen een gehele maand eten. Zullen dan voor hen schapen en runderen geslacht worden, dat voor hen genoeg zij? Zullen al de vissen der zee voor hen verzameld worden, dat voor hen genoeg zij? Doch de *Heere* zeide tot Mozes: zou dan des Heeren hand verkort zijn? Gij zult nu zien, of mijn woord u wedervaren zal, of niet . . . Toen voer een wind uit van de *Heere*, en raapte kwakkelen van de zee, en strooide ze bij het leger, omtrent een dagreize herwaarts en omtrent een dagreize derwaarts, rondom het leger; en zij waren omtrent twee ellen boven de aarde (Num. 11 : 21, 22, 23, 31). Het onkrijgshaftige (Ex. 13 : 17) Israël wordt behouden en tot een vrij volk gemaakt, het krijgshair van Pharaö komt om. Op zodanige wijze doet God wind en water werken. Toen Mozes zijn hand uitstreckte over de zee, zo deed de *Heere* de zee weggaan door een sterke oostenwind, die ganse nacht, en maakte de zee droog, en de wateren werden gekleefd. En de kinderen Israëls zijn ingegaan in het midden van de zee op het droge. En de wateren waren hun een muur, tot hun rechter- en tot hun linkerhand. En de Egyptenaars vervolg-

den ze, en gingen in, achter hen, alle Pharaö's paarden, zijn wagenen, en zijn ruiteren, in het midden van de zee...

Toen strekte Mozes zijn hand uit over de zee, en de zee kwam weder, tegen het naken van de morgenstond, tot haar kracht; en de Egyptenaars vluchtten die tegemoet. En de *Heere* stortte de Egyptenaars in het midden der zee (Ex. 14 : 21, 22, 23, 27).

Al zijn dan de middelen weinige, en nietig, wanneer de *Heere* er maar door werkt (II Kon. 4 : 38—44). En de *Heere* zeide tot Gideon: door deze drie honderd mannen, die gelekt hebben zal ik ulieden verlossen, en de Midianieten in uw hand geven; daarom laat al dat volk weggaan een ieder naar zijn plaats (Richt. 7 : 7). Wanneer daarentegen de mannen ook vele zijn (Richt. 20 : 17), en de tegenstanders veel kleiner in aantal (vs 15), maar de *Heere* werkt niet met of door vele mannen (vs 28), dan kan nog een aanzienlijke (vs 25) nederlaag geleden worden.

Assur zal ons niet behouden, wij zullen niet rijden op paarden, en tot het werk onzer handen niet meer zeggen: gij zijt onze God (Hos. 14 : 4). Ik weet, dat Gij alles vermoogt, en dat geen van uw gedachten kan afgesneden worden (Job 42 : 2).

Alzo zegt de *Heere*, de Heilige Israëls, en zijn Formeerder: zij hebben Mij van toekomstige dingen gevraagd; van mijn kinderen; zoudt gij Mij van het werk mijner handen bevel geven? (Jes. 45 : 11).

ZOU IETS VOOR DE HEERE TE WONDERLIJK ZIJN ?

Genesis 18 : 14

Een muzikaal genie moge op zijn machtig orgel gelijk als toveren kunnen, zodat hij zijn ganse gehoor verbaasd doet staan, en geheel overweldigt, toch . . . hij kan uit zijn instrument niet meer halen, dan er in zit. Wat dat eigenlijk is, en wat er daarom door zulk een musicus uitgehaald kan worden, moge voor ons onberekenbaar, en door ons dus niet te zeggen zijn, niettemin is daar een grens. Hebbe die virtuoos zijn speeltuig ook nog zo in zijn macht, en late hij het elk oogenblik schier geheel kunnen beheersen, toch is ook het grootste kunstenaarsgenie gebonden aan het vermogen van zijn instrument. Door registers moge hij de toon kunnen verzwaren en versterken, of vertederen; door zijn voeten doe hij het pedaal werken; met zijn vingers kan hij elk oogenblik zoveel toetsen aanslaan als hij wil; toch kan hij niet naar verkiezen dat orgel vergroten, van meer registers voorzien, in voortreffelijkheid doen toenemen, elke keer als hij speelt, en te allen tijde. Wat zijn orgel is, dat is het. Daar moet dan ook de meest bekwame organist het mee doen. Zelfs niet het hoogste orgelgenie is in staat, om, terwijl hij speelt, telkens, naar het hem wenselijk mocht voorkomen, aan zijn instrument meerdere volkomenheid te geven, door bijvoeging van datgene, wat er niet reeds in of aan was.

Moeten wij het ons soortgelijk denken ten aanzien van de verhouding Gods tot de wereld? Die wereld is groot. En ook haar grootheid is voor ons wonderlijk, onbegrijpelijk. Uit welke stoffen zij samengesteld is, welke krachten in haar werken, of sluimeren, hoedanig de „wetten” zijn, die in haar heersen, de mens weet er nog maar zeer weinig van; en telkens vindt hij nieuwe oorzaak van bewondering: het „ontdekken”, en het „uitvinden”

gaat maar steeds door. Maar het woord van Job blijft desondanks nog steeds gelden: zie, dit zijn (*maar*) uiterste einden Zijner wegen; en wat een klein stuksken der zaak hebben wij van Hem gehoord! Wie zou dan de donder Zijner mogendheden verstaan? (Job 26 : 14). Daarom kan geen mens ook maar enigszins aangeven, wat God met de wereld en haar schepselen vermag tot stand te brengen. Dat kan de mens niet met het oog op de wereld, die hem nog zo veelszins onbekend is; en hij kan dat niet ten opzichte van God, Die ook met het geringste werken kan, wat wonderlijk is in ons oog; omdat Hij God is. De Almachtige, die kunnen wij niet uitvinden; Hij is groot van kracht (Job 37 : 23).

Maar nu is de verhouding Gods tot de wereld reeds daarom een gans andere, dan die van de organist tot zijn orgel, dat God Zelf die gehele wereld in het aanzijn heeft geroepen, met al haar stoffen, krachten, „wetten”, en in haar ganse samenstelling, en de op elkander inwerking van al haar bestanddelen. Zelf heeft Hij, naar vrij welbehagen, van dat alles de aard vastgesteld, en het vermogen en de werking bepaald. Dat is gans anders bij de musicus, die wellicht zelf zijn instrument in elkander zetten kan, en misschien ook wel de delen daarvan toebereiden en vormen kan, maar die in elk geval niet in staat is, om de grondstoffen voor de onderscheiden orgeldelen voort te brengen, en daarvan naar eigen welgevallen de hoedanigheid en de eigenschappen te bepalen, welke zij zullen bezitten. En ook worden alle dingen bij de voortduur gedragen door Gods kracht, zodat de gehele wereld en elk van haar schepselen ieder ogenblik slechts zijn, omdat God ze dan doet zijn, en slechts datgene zijn, wat Hij ze dan wil doen zijn. Om in het beeld van het orgel te blijven spreken: God heeft elk ogenblik de tonen en registers en toetsen enz. van Zijn wereldorgel also in Zijn hand, dat hun krachten en werkingen en sterkte en samenwerking enz. steeds opnieuw geheel van Hem en Zijn bepaling afhankelijk zijn, secondedeel op secondedeel.

Doch nu blijft nog altoos de vraag open, of God ook wel, na op de zevende dag van al Zijn werk dat Hij gemaakt had, ge-

rust te hebben (Gen. 2 : 2; Ex. 20 : 11), nieuwe krachten aan de geschapen wereldkrachten toevoegt? Wie zegt, dat God dit niet kan, doet aan de almogendheid Gods te kort, die doen kan wat aan haar behaagt, en ook zelfs uit stenen Abraham kinderen zou kunnen verwekken (Matth. 3 : 9). De Heere kan Zichzelf niet verloochenen (II Tim. 2 : 13). Maar wie verder bij God van onmogelijk spreekt, geeft Hem de ere niet, die *Hem als God* toekomt. Zullen wij de Heere erkennen, gelijk Hij erkend moet worden, dan moet Zijn almogendheid steeds levendig door ons beseft worden, zodat wij er bij alle zaak, en onder alle omstandigheid, daadwerkelijk mede rekenen, en er mede doen rekenen.

Derhalve kan alleen deze vraag overblijven, of wij op grond van de samenstelling der wereld, voorzover wij die kennen, of naar bepaalde uitspraken of aanwijzingen in de Heilige Schrift, te geloven hebben, dat God aan hetgeen Hij in de aanvang schiep, later geen nieuwe krachten toevoegde, noch toevoegen zal? Of de gedachte van „wereld”, of Gods openbaring in de Heilige Schrift, zulk een voorstelling van toevoeging aan het geschapene van nieuwe krachten, vanzelf uitsluit? Dit is niet zo gemakkelijk te beantwoorden, en kan in zijn beantwoording grotendeels afhankelijk zijn van wat men onder nieuwe krachten verstaat.

Wanneer een orgel gemaakt is, en het daar nu staat, speelt het, zonder meer, nog niet. Eerst moet nog wind in de pijpen geblazen worden; en ook moeten registers uitgetrokken en toetsen neergedrukt worden. Het orgel zelf maakt die bewegingen met zijn toetsen enz. niet; en ook blaast het zelf de wind niet in zijn pijpen. Is nu die nodige wind een nieuwe, bij het orgel nog bijkomende, kracht, of niet? En hoe moet die kracht beschouwd worden, welke beweging in de toetsen aanbrengt, en verder die beweging regelt?

Als God de verstorven (Rom. 4 : 19) moederschoot van Sara vruchtbaar maakt, zodat Izaäk geboren wordt, werkt Hij dan een nieuwe kracht? Verschijnt de Zone Gods in ons vlees en bloed, wordt dan, al of niet, een nieuwe kracht, ja, om zo te zeggen, zelfs Gods almogendheid, in de wereld ingebracht? En toen de Heilige Geest uitgestort werd op 's Heeren jongeren en

IN UW LICHT ZIEN WIJ HET LICHT

Psalm 36 : 10

Voor de waardering van enige zaak maakt het groot verschil, op welke afstand men haar beziet, en waarmede zij vergeleken wordt. Staat ge vlak voor een toren, dan is hij hoog; ziet ge hem echter op een paar uur afstands, dan schijnt hij niet zeer hoog. Vergelijkt ge hem met een berg, dan betekent zijn grootte niet veel; vergeleken daarentegen met een rozenstruik, is hij geweldig, beide naar omvang en naar hoogte. Een lam, dat klein is tegenover een olifant, is groot ten aanzien van een vlieg. Wat u helder wit schijnt in de schemer, ziet ge misschien groezelig en grauw bij het volle licht van de dag. De beweging van een trein is snel, als ge haar afmeet naar die van een slak, maar gering vergeleken bij de snelheid van het licht. Wat te prijzen zou zijn als werk van de leerling, zou misschien knoeiwerk moeten heten, als het voortkwam uit de handen van de meester. Bij de beoordeling van iets komt het er dus zeer op aan te vragen, op welk standpunt van beoordeling men zich plaatst, of welke maatstaf van beoordeling men gebruikt. Wat het kind in de wolken brengt van bewondering, of het vol verbazing doet staan, wordt door de volwassene ternauwernood meer opgemerkt. Het briesje, dat naar het hart is van de echte varensgezel, doet mogelijk reeds de schrik slaan om het hart van wie nog nimmer over enig groot water voer.

Wij behoeven deze lijn van gedachten maar door te trekken, om te kunnen inzien, dat het antwoord op de vraag, hoe wij de wereld beschouwen, afhankelijk is van deze andere vraag en haar antwoord: van welk gezichtspunt uit wij haar bezien: of wij haar nemen in vergelijking met ons zelf, dan wel over haar oordelen naar de verhouding van God tegenover haar. Zij is groot, ontzaglijk groot, tegenover de kleinheid van de mens.

Dan heeft ze ook een zelfstandig bestaan. De mens kan de wereld niet wegnemen, noch vergroten. Ook is hij niet in staat, de „wetten” waarnaar haar schepselen werken, te veranderen. En wanneer dan gezegd wordt, dat de mens hoe langer hoe meer de natuur komt te beheersen, betekent dit niet anders, dan dat de mens zich meer door haar leert dienen, of ook haar één kracht leert aanwenden tot verhindering ener versterking, welke haar andere kracht zou kunnen werken.

Maar omdat de verhouding der wereld tot de mens zodanig is, en die van de mens tegenover de wereld dusdanig, daarom volgt nog niet, dat de wereld ook zo staat tegenover God, en God zo tegenover de wereld. Integendeel, omdat God God is, is Zijn verhouding tot de wereld in haar geheel, en tot elk van haar schepselen, en tot de „wetten”, welke in haar werken, en die de regel aangeven van de wijze, waarop haar onderscheidene schepselen handelen, gans anders, dan die van de mens tot dit alles; en is ook de verhouding der wereld met haar schepselen en „wetten” gans anders tegenover God, dan tegenover de mens.

Om recht te kunnen oordelen over het wezen van het heelal met zijn verschillende delen, en over hun vermogen, moeten wij het bezien in het licht van Gods wezen en deugden. Alleen in Gods licht zien wij het licht: d. w. z. in het licht van de kennis van God en van Zijn mogendheden en heerlijkheden, kunnen wij recht kennen het wezen en het kunnen van de schepselen, gezamenlijk, en elk afzonderlijk.

Wanneer de maan het aardoppervlak beschijnt, is daar licht. Maar daar is geen koestering, en daar is diensgevolge ook weinig ontwikkeling. Had God aan ons op deze aarde maar alleen het maanlicht geschonken, wij zouden niet weten, wat de aarde voortbrengen kan, en hoe de planten kunnen bloeien, en de bomen vrucht dragen. Maar daar komt de zon met haar licht en met haar warmte. En niet alleen, dat nu alles veel meer en veel beter verlicht is, zodat wij duidelijker en scherper, en verder kunnen zien, maar ook toont de aarde nu eerst wat zij vermag. Daar komt gras voor de beesten. De akkers worden met granen overdekt. Een schitterende bloemenpracht laat zich zien.

IN UW LICHT ZIEN WIJ HET LICHT

van de verhouding van God en scheepsel, en geleid en bepaald worden door de rechte kennis van God, ons geschonken in Zijn Woord. Dat Woord is een lamp voor de voet, en een licht voor ons pad (Ps. 119 : 105). Bij het niet rekenen met dat Woord geldt: zij hebben des Heeren Woord verworpen; wat wijsheid zouden zij dan hebben? (Jer. 8 : 9). Want bij U is de fontein des levens; in Uw licht zien wij het licht (Ps. 33 : 10).

TEN DAGE, ALS GIJ DAARVAN EET, ZULT GIJ DE DOOD STERVEN

Genesis 2 : 17

Wezenlijk is de mens de dood gestorven ten dage, als hij gegeten heeft van de vrucht, die hem verboden was, n.l. de *geestelijke* dood. Want terstond na dat eten was op hem toepasselijk: dood door de misdaden en de zonden (Eph. 2 : 1). Immers verbergde hij zich in het geboomte, toen hij de stem des Heeren hoorde, alsof God hem daar niet kon zien. Zo bleek hem de rechte Godskennis reeds ontgaan te zijn. Zelfs merkte hij ook niet de genade des Heeren op, die in dat komen, en in dat roepen van de mens tot Hem, zich openbaarde. Want de Heere wist toch reeds alles, en desniettemin spaarde Hij de mens nog, ja riep Hij Hem zelfs nog tot Zich. Ook kwam de geestelijke dood des mensen toen reeds daarin aan het licht, dat hij zijn schuld van zich afwerpen wilde op zijn medeschepsel, en alzo zijdelings op zijn Schepper zelf. Daar bleek alzo ook geen liefde in de mens meer te zijn, geen ware liefde, zomin tot zijn medemens, als tot zijn Maker. Verharding des harten openbaarde zich bij hem.

Geestelijk was de mens dus reeds toen gestorven.

En die geestelijke dood is de wortel van de lichamelijke, en van de eeuwige dood. De bezoldiging der zonde is de dood (Rom. 6 : 23). Is de geestelijke dood teniet gedaan, dan zal ook de eeuwige dood niet verderven. Voorwaar, voorwaar zeg Ik u, die mijn woord hoort, en gelooft Hem, die Mij gezonden heeft, die heeft het eeuwige leven, en komt niet in de verdoemenis, maar is uit de dood overgegaan in het leven (Joh. 5 : 24). Dan is zelfs de lichamelijke dood geen dood meer. Die in Mij gelooft, zal leven, al ware hij ook gestorven; en een iegelijk, die leeft, en in Mij gelooft zal niet sterven in der eeuwigheid (Joh. 11 : 25, 26).

enkel op Gods erbarmende genade. Zelfs dat het gewinnen door deze kinderen van andere kinderen, en dit al de eeuwen door, rust op de werking van Gods genade, die terstond bij de zondeval de straf niet toeliet, zich ineens naar volle omvang door te zetten.

Gods genade is de grondslag, waarop èn toen èn nu alle menselijke leven en genieten rust; Gods genade, zoals zij staat tegenover 's mensen zonde en schuld.

Als die genade niet ogenblikkelijk ingegrepen had, toen Adam Gods verbod overtrad, zouden Adam en Eva op die eigen dag en dat eigen ogenblik van hun zondigen, zijn weggeslingerd in de reddeloze verlorenheid. Dan hadden zij niet meer op aarde kunnen blijven. Dan was hier geen leven meer voor hen geweest, noch levensarbeid, noch levensgenieting. In de plaats van volkomen vernieling waren zij dan terstond aangekomen, waar geen ontwikkeling meer is. Daar zijn geen geboorten. Dan waren nooit kinderen aan Adam en Eva geschonken. Geen menselijk geslacht zou er dan immer geweest zijn. Slechts Adam en Eva hadden dan bestaan, en zij zouden dan gezucht hebben in eeuwige benauwdheid en smart. Doch, behalve hen, zou er nooit één enig menskind ten aanzijn gekomen zijn, althans niet één, die van hen afstamde. Dan geen Adamietische mensheid. Dan geen geslacht uit Adam en Eva. Dan geen mensenwereld, noch menselijke maatschappij. God had dan in de plaats van Adam en Eva wel andere mensen kunnen scheppen, en uit deze nieuw geschapenen een mensheid zich kunnen doen ontwikkelen. Maar wij, de mensen die uit Adam en Eva geboren zijn, waren er dan nimmer gekomen. Geen van al de millioenen en millioenen mensen, welke er nu, de eeuwen door, geweest zijn, en zullen zijn, zouden dan ooit geboren zijn. Hun onderlinge ordening, hun arbeid, hun vreugde en smart, waren dan achterwege gebleven. Niets van ons ware dan immer tot een bestaan gekomen, niets ware dan ooit door enig mens verricht.

Wij moeten ons dit goed indenken. Het wordt ons dan duidelijk, dat het bestaan van het ganse mensdom, sedert 's mensen

val, en al zijn werken, rust op Gods genade, die de doorwerking van de vloek over onze zonde in het Paradijs, voor een deel en tegelijk, op het eigen ogenblik van onze ongehoorzaamheid toen, remde. Aller mensen geboorte, aller mensen bestaan, aller mensen leven, aller mensen arbeiden, aller mensen genieting, rust op die genadebewijzing Gods. Deze, de volle verderfenis der strafdoorwerking op de eigen dag van onze val, verhinderende genade is de grondslag, waarop de ontwikkeling, en het bestaan, en de organisering, en het bezig-zijn, van de gehele mensheid gefundeerd is. Alle mensen hebben geboren kunnen worden alleen door de werking dier genade. Allen ontstonden, en vertoefden hier, en arbeidden, en konden allerlei weldaden en goederen en geneugten deelachtig worden, alleen vanwege Gods genade, die terstond bij onze val ingreep in de doorwerking der straf over onze zonde. Zonder die genade waren Adam en Eva terstond de eeuwige dood gestorven. Zo danken alle mensen hun bestaan en leven zelf, evenzeer als alle goederen, welke zij in hun leven mogen ontvangen, louter aan Gods genade, aan Zijn, de volle strafwerking weerhoudende genade. Wordt het steeds bedacht? Wordt die genade ervoor gedankt?

doet Hem het zondigende schepsel straffen. Maar ook vernietigt Hij dat zondigende schepsel niet. Hij straft het wel, en soms vreselijk, en ook wel eeuwiglijk. Die de Zoon ongehoorzaam is, die zal het leven niet zien, maar de toorn Gods blijft op hem (Joh. 3 : 36). Dewelke zullen (*tot*) straf lijden het eeuwig verderf, van het aangezicht des Heeren, en van de heerlijkheid Zijner sterkte (II Thess. 2 : 9). Doch ook bij die eeuwige straf vernietigt Hij het zondigende schepsel niet. Hij doet dat schepsel ook dan niet in 't niet terugzinken, gelijk als het niet bestond, voordat Hij het schiep. Want dat schepsel is *Zijn* schepsel. Hij deed het in het aanzijn komen. Hij richtte het in, en rustte het toe. Daarom heeft Hij het lief. En daarom vernietigt Hij het niet weer. Maar als het zondigt, straft Hij het, omdat Zijn liefde tot *Zijn* schepsel niet dulden kan, dat het tegen Hem zondigt, en dat het anders is, dan Hij het schiep, en anders doet, dan Hij het gebiedt. Zo vloeit zowel Zijn toorn, waardoor Hij het zondige schepsel straft, als Zijn in standhouden, ook tot in eeuwigheid, zelfs van het zondigende schepsel, dat Hij met eindeloze straf bezoekt, voort uit Gods liefde tot het schepsel *als Zijner handen werk*. Als Gen. 6 : 6 zegt: toen berouwde het de HEERE, dat Hij de mens op de aarde gemaakt had, en het smartte Hem aan Zijn hart, dan komt ook also de gebondenheid Gods aan Zijn schepsel tot uiting. Want waar generlei liefde is, daar kan ook geen sprake zijn van berouw, noch van smarten aan het hart.

Maar de Heere wil niet enkel dat Zijn schepselen bestaan, doch Hij heeft een *wereld* geschapen, en Hij wil een *wereld*. En een wereld is een *schoon geordend heelal*. De zonde verontreinigde het alles, slaat het uiteen, werpt het in verderfenis. Maar God wil Zich verblijden in de werken Zijner handen (Ps. 104 : 31). Hij wil niet een verstoorde, onreine wereld, maar Hij wil een heilige, schoon geordende, verheerlijkte wereld, waaruit van alle kanten Zijn Goddelijke deugden Hem tegenblinken, en waaruit Hem, in liefde en dank, lof en ere tegenruisen op de liefelijkste wijze. Zulk een mensenwereld wil Hij. En zulk een wereld des heelals wil Hij. Uit Hem, en door Hem, en tot Hem zijn alle dingen (Rom. 11 : 36). Daarom gedooft Hij niet eindeloos de

zonde in Zijn wereld. Ook wil Hij Zijn vloek niet voor altoos Zijn wereld laten verwoesten. De zonde moet weer uit die wereld uitgezuiverd worden; en die vloek moet weer van over die wereld opgeheven worden. En daartoe heeft Hij ook Zijn Zoon willen overgeven. Want God was in Christus de wereld met Zichzelf verzoenende (II Cor. 5 : 19). Hiertoe is de Zone Gods geopenbaard, opdat Hij de werken des duivels verbreken zou (I Joh. 3 : 8). Want het is (*des Vaders*) welbehagen geweest, dat in Hem al de volheid wonen zou; en dat Hij door Hem vrede gemaakt hebbende door het bloed Zijns kruises, door Hem *alle* dingen verzoenen zou tot Zichzelf, hetzij de dingen die op de aarde, hetzij de dingen, die in de hemelen zijn (Col. 1 : 19, 20). Zo lief heeft God ook de reinheid en de heiligheid der wereld, en zo lief heeft Hij ook de schone ordening der wereld met haar onderscheiden delen, en zo lief heeft Hij ook de heerlijkheid van die wereld, niet enkel van de mensenwereld, maar ook van de wereld des gansen heelals. Die wereld is voorts niet gelijk te stellen met alle schepselen. Want wereld spreekt, althans in zijn nieuwtestamentisch grondtekstwoord (*kosmos*), van een *schone ordening*. En deze kan er zijn, ook waar niet alle schepselen er toe behoren. Niet alle mensen zijn nodig, om een mensenwereld te vormen. Vele mensen zullen eeuwig in de pijn zijn (Matth. 7 : 13). Vele engelen (Openb. 12 : 3) zullen zijn in het eeuwige vuur (Matth. 25 : 41). Zowel die duivelen, als die mensen, worden dan uit de wereld uitgeworpen (Openb. 20 : 10, 15). Zij vormen dan geen bestanddeel meer van de schone ordening van de gereinigde en verheerlijkte mensenwereld en die des heelals. Zo vallen ook in de herfst de gestorven bladeren van de boom, en worden bijeenvergaderd en weggedaan. Want ofschoon uit de boom gegroeid en eens met hem zeer nauw verenigd, behoren zij dan niet meer tot hem. Maar de boom staat daar, in zijn geheel, naar de rechte ordening zijner onderscheiden delen, levend, en hij pronkt in het volgend jaar wederom met volle bladerengroei en heerlijk loof. God leeft in de wereld, opdat wij zouden leven door Zijn grootheid en heerlijkheid. En Hij heeft een *mensheid* gewild om Hem in liefde te loven en te dienen. De duivel zocht Hem in Zijn werk

beschaamd te doen worden. Maar God laat Zich in Zijn voor-nemen niet verijdelen. Ook bij 's mensen val in zonde niet. Daarvoor had Hij het wereldgeheel en de ordening der mensheid te lief; daarvoor had Hij te lief de schoongeordende uitstraling van Zijn Goddelijke deugden uit dat wereldgeheel en uit die mensheid; en daarvoor Had hij te lief de aanbidding en lofprijzing uit dankende liefde van het mensdom. Daarom dus kwam Hij, ook terstond reeds toen de mens in zonde viel, met Zijn genadewerking. Daarom ook wilde Hij zelfs Zijn eniggeboren Zoon geven onder de vloek over onze zonde. Hierin is de liefde Gods jegens ons geopenbaard, dat God Zijn eniggeboren Zoon gezonden heeft in de wereld, opdat wij zouden leven door Hem. Hierin is de liefde, niet dat wij God liefgehad hebben, maar dat Hij ons lief heeft gehad, en Zijn Zoon gezonden heeft (*tot*) een verzoening voor onze zonden (I Joh. 4 : 9, 10). God bevestigt Zijn liefde jegens ons, dat Christus voor ons gestorven is, als wij nog zondaars waren (Rom. 5 : 8).

Gods liefde tot het werk Zijner handen is de grondslag, waarop het blijven bestaan van wereld en mensen en schepselen, ook wanneer zij zondigen, rust.

Die liefde is het ook, welke Hem dringt, om wie zondigt, te treffen met straf, en dan niet te rusten, voordat de zonde weer uit Zijn wereld is uitgezuiverd.

Die liefde is het wederom, welke Hem er toe deed overgaan, om zelfs Zijn eniggeboren Zoon over te geven aan kruisdood en vloekwerking, opdat Zijn wereld en mensheid Hem zouden zijn tot eer en lof, dat Hij er Zich met welbehagen in zou verblijden (Ps. 104 : 31).

DOOR WEDERKERING EN RUST

Jesaja 30 : 15

Toen David op zijn vlucht voor Absalom door Simeï gevloekt werd, zei hij tot Abisaï, die verlof vroeg om de vloeker te doden: laat hem vloeken; want de *Heere* toch heeft tot hem gezegd: vloek David (II Sam. 16 : 10). Daarmede toonde David, dat hij, in hetgeen hem aan benauwing wedervoer, niet staan bleef bij het schepsel, door hetwelk hij gesmaad werd, maar rekening hield met de Heere wiens regering ook over die versmading door Simeï ging. Hij verootmoedigde zich alzo voor de Heere, en gaf zijn ontering in des Heeren hand. Abisaï mocht Simeï niet doden. En zie, niet lang daarna keerde David als koning naar Jeruzalem terug, en kwam Simeï hem tegemoet met de bede: mijn heer rekene mij niet toe de misdaad, en gedenke niet, wat uw knecht verkeerdelijk gedaan heeft, te dien dage, als mijn heer de koning uit Jeruzalem uitging (II Sam. 19 : 19).

Door David werd beoefend en ervaren wat de Heere later door Jesaja tot Israël zei: door wederkering en rust zoudt gijlieden behouden worden; in stilheid en in vertrouwen zoude uw sterkte zijn (Jes. 30 : 15).

In al wat geschiedt, werkt ook 's Heeren hand; ook in het pijnlijke en bange dat aan mens of volk of mensheid overkomt. Zal er een kwaad in de stad zijn, dat de *Heere* niet doet? (Amos 3 : 6). Ik formeer het licht, en schep de duisternis; Ik maak de vrede, en schep het kwaad; Ik de *Heere* doe al deze dingen (Jes. 45 : 7).

Daarom ook moeten gelovige en gemeente tegenover hetgeen hun door schepselen bemiddeling aan onrecht of benauwing wedervaart, blijken anders te staan, dan wie van de wereld zijn. Zij moeten daarbij opzien tot de Heere. Ofschoon ook de schuld en verkeerdheid des schepsels erkennende voor wat zij zijn, gelijk b.v. ook David aan Salomo bevel gaf, om Simeï zijn gerechte

straf te doen ontvangen (I Kon. 2 : 8, 9), moeten zij toch niet, vanwege het schepsel, des Heeren doen voorbij zien, maar integendeel dat allermeeft in het oog vatten.

Alzo moeten zij onrechtvaardige en smartelijke bejegening anders beschouwen, anders opnemen, er anders over denken en spreken, er anders tegenover gezind wezen, er anders tegenover handelen.

Het worde opgenomen en ondergaan als uit en door 's Heeren hand. Er worde innerlijk nagegaan, waarom en waartoe de Heere alzo doet treffen. Er worde niet in ontstemdheid geklaagd. Maar het hoofd en de knieën moeten dan worden gebogen voor de Heere. De schuld worde nagegaan en beleden, en wat er aan ongerechtigheid bedreven werd, worde afgebroken. Tot de Heere worde geroepen om genade en hulp. Dan wil Hij op Zijn tijd ook weer verlossen en verhogen.

Dat geldt ook van de gevaarvolle en drukkende omstandigheden, waarin ons volk door de oorlog en door de oorlogvoeren-den tegenwoordig verkeert. Wie 's Heeren naam dragen, moeten niet klagen over het ongerief, dat alzo een ieder in onderscheiden zaak zich getroosten moet. Doch ook in deze worde op de Heere gezien. Hij worde gedankt voor zo velerlei ontferming, als Hij ons nog steeds blijft bewijzen. En voorts verootmoedige zich de ziel, en worde het hart uitgestort, voor Hem, Die, hoog zijnde, nochtans de nederige aanziet, en de verhevene van verre kent (Ps. 138 : 6), en spreekt: door wederkering en rust zoudt gijlieden behouden worden; in stilheid en in vertrouwen zoude uw sterkte zijn (Jes. 30 : 15).

VERNACHTEN IN DE SCHADUW DES ALMACHTIGEN

Psalm 91 : 1

In de nacht is het donker. Wij kunnen dan niet zien. Welk gevaar ons dreigt, welk verweermiddel in het werk te stellen, waarheen ons te bergen, wij weten het dan niet. Daarom worden onheilen en rampen in de nacht nog meer gevreesd dan overdag. Doch wie in de schuilplaats des Allerhoogsten gezeten is, heeft ook bij de grootste gevaren in de donkerste duisternis niet te vrezen, die mag vernachten in de schaduw des Almachtigen (Ps. 91 : 1). En vernachten is rusten. Als het dag is, werken wij. Dan zijn daar de beslommeringen.

Er moet dan gedacht en overlegd worden. Daar zijn dan zorgen en moeiten. Maar des nachts rusten wij. Met onze arbeid zijn wij dan opgehouden. Wij geven ons dan over aan de slaap. Aan onze zorgen zeggen wij dan vaarwel. Alzo worden wij verfrist, en aangedaan met nieuwe moed en met nieuwe kracht, om de volgende dag de vervulling van onze taak voort te zetten. In de schaduw des Almachtigen vernachten wil daarom zeggen: door Gods almacht zo beveiligd worden, dat niet alleen geen kwaad deren kan, maar dat ook innerlijke vrede genoten mag worden. Het geeft een nood en het dreigen van zó grote gevaren te kennen, dat alleen Gods almogendheid bewaring en uitkomst werken kan. Maar het zegt ook zulk een beveiliging, desnoods door de *almacht* Gods toe. Daarom hebben nimmer te vrezen, wie zich bij de Heere bergen, of zoals Psalm 91 het in de aanvang van vers één zegt: gezeten zijn in de schuilplaats des Allerhoogsten. Een schuilplaats spreekt van verderfenissen, die achtervolgen, en tegen welke men zelf zich niet verdedigen kan. En de schuilplaats des Allerhoogsten zegt, dat deze verderfenissen zó groot zijn, dat men tegen haar alleen dan gevrijwaard is, wanneer niet maar hogen

en zeer machtigen ons trachten te behoeden, doch de *Allerhoogste* ons beschermt. Zeer critiek, gevaarlijk en bang, staat het er dan dus voor, doch wie in de schuilplaats des *Allerhoogsten* gezeten is, heeft geen omkomen te duchten ook wanneer de grootste onheilen en noden komen aanstormen en het een zwarte nacht is van rondom: hij mag dan vernachten in de schaduw des *Almachtigen*.

Desvereist openbaart God dan de werking van Zijn almacht, tot redding en rust. Het komt er maar op aan, dat wij gezeten zijn in de schuilplaats des *Almachtigen*. En gezeten zijn wil zeggen: duurzaam toeven. Als wij ergens gezeten zijn, hebben wij ons daar neergezet en gevestigd.

Wij hebben er dan onze verblijfplaats. Wij lopen dan niet maar eventjes daar heen om aan te kloppen, doch vervolgens weer weg te gaan — zoals bij het begin van de oorlog daar algemeen een ontroering was, en velen wel tot het bijwonen van een ure des gebeds tot de Heere om bewaring, genegen waren, ook al hielden zij zich anders weinig met bidden op, doch die daarna weinig wilden weten om zich te verlaten op de Heere —, maar gezeten zijn in de schuilplaats des *Allerhoogsten* geeft te kennen, een zich bestendig toevertrouwen aan de Heere, in alle omstandigheden, voor altoos, in nood en dood, duurzaam. Het is een zich geheel overgeven aan Hem, om in Hem al zijn bewaring en sterkte te hebben, en bij Hem voor immer te rusten met de ganse persoon en met al wat is, of komen kan.

Zo is daar ook thans een veilige schuilplaats voor de enkele persoon, en voor ons volk; doch ook slechts één. De gevaren houden niet alleen aan, maar nemen zelfs toe. Onderscheiden noden dreigen.

En vanwaar het onheil zal komen treffen, en hoe ons daartegen te verweren, weet geen mens: het is ook nachtelijke duisternis.

Onheilspellend gromt het als van alle kant, steeds naderbij. En donkerheid belet ook maar iets duidelijk te ontwaren. Maar daar is een schuilplaats ook nu voor ons, voor de enkele persoon, en voor ons ganse volk, een veilige schuilplaats, waar wij niet alleen volkomen beschutting vinden kunnen, doch ook innerlijk

rust mogen smaken, te midden van de bangste nood, en in de donkerste duisternis.

In de schaduw des Almachtigen mogen wij vernachten, wanneer wij gezeten zijn in de schuilplaats des Allerhoogsten. Als wij ons geheel en met alles overgeven aan de Heere, stelt Hij zich als een wacht rondom ons, zodat niets ons kan verderven, wat het ware, en hoe fel het zou woeden. Hij is de *Allerhoogste* en stelt als het moet, Zijn almacht in het werk, tot behoudenis van wie op Hem hopen. De dingen, die onmogelijk zijn bij de mensen zijn mogelijk bij God (Luc. 18 : 27).

WANT ZOVELE BELOFTEN GODS ALS ER ZIJN, DIE ZIJN IN HEM JA...

II Corinthe 1 : 20

God heeft mens en wereld, niettegenstaande onze val in het Paradijs, gespaard. En Hij heeft dat gedaan uit liefde. Want also lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk, die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe (Joh. 3 : 16). Dus heeft de Heere Christus de Vader niet *bewogen* om de wereld lief te hebben, waar Hij zelf gave en blijk is van Gods liefde tot de wereld. Gelijk de apostel Paulus ook schrijft: God *bevestigt* Zijn liefde jegens ons, dat Christus voor ons gestorven is, als wij nog zondaars waren (Rom. 5 : 8). Uit Zichzelf heeft God de wereld lief; en wel hierom, dat zij *Zijn* wereld is, het werk van *Zijn* handen en openbaring van *Zijn* heerlijke deugden. De *Heere* heeft alles gewrocht om Zijns zelfs wil (Spr. 16 : 4). Daarom hield Hij haar ook lief, ondanks onze zonde, en wilde Hij haar ook zelfs weer van zonde en verderf vrijmaken. Zij moest niet slechts blijven bestaan als een van zonde onreine en door Zijn heilige vloek uiteengeslagen wereld, doch zij moest blijven bestaan als een heilige, in eenheid harmonisch verbonden, *heerlijke* wereld, die zich zelfs als baden mocht in de uitstraling van Zijn liefde in al wat gunstrijk en weldadig is. Gods liefde tot de wereld bracht ook Zijn toorn en vloek tegen de zonde der wereld mee en voort. Liefde en toorn zijn toch geen volstreckte tegenstellingen. Maar God wilde, dat Zijn liefde zich tegenover mens en wereld in *zegenen* kon uiten, in weldoen, in gunstbetoning, zodat mens en wereld er door behouden, verkwikt, gezaligd werden en zich daardoor op het hoogst verheugd gevoelden. Maar zodanige liefdesuiting werd verhinderd door de zonde des mensen. Waarom eerst de zonde

van de mens verzoend en weggenomen moest worden, zou de bron van Gods liefde zich in zulk een zegenrijke, heilwerkende, verblijdende en zaligende stroming kunnen ontlasten. En daarom gaf en zond God Zijn eniggeboren Zoon, opdat Deze de dam van onze schuld en zonde, welke de lieflijke uitstroming van Gods liefde naar het schepsel verhinderde en tegen welke dam die liefdestroom zich als brak in bruisende en schuimende koking, wegnemen zou. Want God heeft Zijn Zoon niet gezonden in de wereld, opdat Hij de wereld veroordelen zou, maar opdat de wereld door Hem zou behouden worden (Joh. 3 : 17). Hier toe is de Zone Gods geopenbaard, opdat Hij de werken des duivels verbreken zou (I Joh. 3 : 8).

De zonde is verzet tegen God. Daarom maakt zij schuldig en strafwaardig. En alzo doet zij de vloek komen. De Zoon Gods is gezonden en gekomen om die vloek over onze zonde in volle kracht te dragen, alzo de schuld onzer zonde te betalen en voor ons te bewerken dat Gods liefde in gunstbewijzing en zegening over ons kon uitstromen. Ook doet de Heere Christus door Zijn Geest de zonde zelf weer te niet bij de Zijnen en reinigt Hij eenmaal de ganse wereld van alle ongerechtigheid. Want naar Gods belofte verwachten wij nieuwe hemelen en een nieuwe aarde, in dewelke gerechtigheid woont (II Petr. 3 : 13). De zonde heeft niet kunnen veroorzaken, dat God de liefde tot Zijn schepsel en tot Zijn wereld en tot Zijn mens opgaf. Maar wel was zij oorzaak, dat die liefde zich in toorn en vloek en straf over de zonde tegen Zijn schepsel moest openbaren. Doch Gods liefde tot Zijn schepping drong Hem om een weg te openen, dat Hij weer in gunst Zijn aangezicht aan Zijn schepsel toekeren kon. Gods liefde tot Zijn schepping drong Hem, om de zonde van Zijn mens, die Hij geschapen had naar Zijn beeld en tot hoofd van Zijn ganse schepping, en om haar schuld, weer te niet te doen. En daartoe wilde Hij geven ook zelfs Zijn eniggeboren Zoon. Christus heeft ons verlost van de vloek der wet, een vloek geworden zijnde voor ons (Gal. 3 : 13). Want die die geen zonde gekend heeft, heeft Hij zonde voor ons gemaakt, opdat wij zouden worden rechtvaardigheid Gods in Hem (II Cor.

5 : 21). Waarlijk Hij heeft onze krankheden op Zich genomen en onze smarten, die heeft Hij gedragen. . . . Hij is om onze overtredingen verwond, om onze ongerechtigheden is Hij verbrijzeld; de straf die ons de vrede aanbrengt, was op Hem en door Zijn striemen is ons genezing geworden (Jes. 53 : 4 en 5).

Zo ligt de genieting door mens en wereld van Gods liefde als gunst, vast in de persoon en in het werk van de Heere Christus. Zonder Hem konden wereld en mens niet behouden, niet gezaligd worden. Dan moest Gods liefde als toorn werken, benauwend, pijnigend, vernielend. Dat kwam vanwege onze zonde. Doch om en door de Heere Christus en Zijn werk, kan de liefde Gods tot Zijn schepsel nu door dat schepsel ervaren worden als vergevend, reinigend, zaligend, verheerlijkend. De Heere Christus nam de oorzaak weg, waarom Gods liefde tot Zijn schepsel zich als omzetten en openbaren moest in toorn, verbrekend, straffend. Hij deed dat niet uit Zichzelf, als buiten de Vader om. Integendeel werd Hij tot die arbeid juist door de Vader geroepen. Alzo heeft ook Christus Zichzelf niet verheerlijkt om hogepriester te worden, maar Die tot Hem gesproken heeft: Gij zijt mijn Zoon, heden heb Ik u gegeneerd (Hebr. 5 : 5). Ik ben van Mijzelf niet gekomen (Joh. 7 : 28). Want Ik ben uit de hemel nedergedaald, niet opdat Ik mijn wil zou doen, maar de wil Desgenen, die Mij gezonden heeft. En dit is de wil Desgenen, die Mij gezonden heeft, dat al wat Hij Mij gegeven heeft, Ik daaruit niet verlieze, maar het opwekke ten uitersten dage (Joh. 6 : 38, 39). Maar, als daartoe door God gezonden, nam onze Heere Christus dan toch de oorzaak van Gods toornwerking weg, nl. de zonde met haar schuld en verderf. En zo ligt alle genieting van Gods liefde als verkwikkend, sparend, behoudend voor het gevallen schepsel als veroorzaakt en gewaarborgd in Christus' persoon en werk. Want zovele beloften Gods als er zijn, die zijn in Hem ja, en zijn in Hem amen, Gode tot heerlijkheid door ons (II Cor. 1 : 20).

Dit moet wel opgemerkt, ingedacht en verstaan worden, om recht inzicht te mogen hebben in de verhouding van de Heere Christus tot de wereld. Wij danken aan de Heere Christus niet

alleen de vrede met God, de verzoening over onze zonden, de vergeving onzer misdaden, de vernieuwing onzes harten, de behoudenis tot in eeuwigheid. Maar *alle* zegening en genieting van Gods goedertierenheid, ook in aardse en tijdelijke dingen, ontvangen wij om der wille van de Heere Christus en uit Gods liefde door Zijn hand, ook het allergeeringste. Dat geldt zelfs niet alleen van diegenen, die aan de Heere Christus van de Vader gegeven zijn, om hen voor eeuwig te zaligen, maar dat geldt van alle mensen. In Hetzelfde was het leven en het leven was het licht der mensen. En het licht schijnt in de duisternis (Joh. 1 : 4, 5). Ja, dat geldt ook van dier en plant. Dat geldt van de gehele schepping, voor zover zij nu en met de mens onder Gods oordeel kwam. Zonder Christus' komst en werk waren Adam en Eva op de eigen dag van hun overtreden, in het eeuwige verderf weggezonden. En dan was geen mensheid uit hen ontsproten. Alzo rust *aller* mensen ontstaan of geboorte op de Heere Christus en in de arbeid Zijner ziel. En voorts ook hun aller leven op aarde, korter of langer, met alles wat zij daarin mogen genieten, van Gods liefde en ontferming. Ja, zou de Heere Christus niet gekomen zijn, om Zijn ziel te geven tot een rantsoen voor velen (Matth. 20 : 28), dan zou Gods vloek over 's mensen zonde de gehele wereld, waarvan God de mens het hoofd deed zijn, op de dag zelf van onze afval van God, volkomen als uiteengeslagen en vernield hebben. Weg dan in eens met het leven der dieren, en met het groeien en bloeien der planten. Dan geen groeikracht meer uit de aarde. Dan geen licht noch warmte meer van de zon, noch schijnsel van de maan. Verstoring dan van de ganse aarde en van alles wat er op en er in was en verstoring van het hemelheir, dat gesteld werd om licht te geven op de aarde, om voor haar tot tekenen en gezette tijden te zijn (Gen. 1 : 14—18). Het bestaan of voortbestaan en het werken of zegenrijk werken, en het genieten van *alle* schepselen, voorzover bij de val des mensen als hun hoofd betrokken, rusten dus in de Heere Christus en Zijn verzoeningswerk.

God beloofde de overwinning van het vrouwenzaad over de

slang en haar zaad (Gen. 3 : 15). Hij beloofde, dat de vrouw kinderen zou baren, zij het ook met smart (Gen. 3 : 16), en dat dus een mensheid zich zou ontwikkelen (vgl. I Tim. 2 : 15). Hij beloofde, dat Adam zou kunnen arbeiden en zijn brood door zijn arbeid zou mogen winnen en eten, zij het ook met moeite en in het zweet zijns aanschijns (Gen. 1 : 17—19). Hij beloofde, dat Adam zou blijven leven op aarde, hoewel hij ten laatste zou moeten wederkeren tot het stof, uit hetwelk hij genomen was (Gen. 1 : 19). Hij beloofde, dat de ontwikkeling der mensheid ook na de zondvloed doorgaan zou (Gen. 9 : 1, 7); en dat de mens als meerdere door het dier gevreesd blijven zou (Gen. 9 : 2); en dat voortaan al de dagen der aarde zaaiing en oogst, en koude en hitte, en zomer en winter, en dag en nacht, niet ophouden zouden (Gen. 8 : 22); en dat Hij voortaan de aardbodem niet weer vervloeken zal om des mensen wil (Gen. 8 : 21); zodat er geen vloed meer wezen zal, om de aarde en alle vlees te verderven (Gen. 9 : 11, 15). De Heere heeft zeer vele beloften gegeven, voor enkele mens, voor mensengroep en mensdom, voor aarde en heelal, voor plant en dier, van tijdelijk of van eeuwig karakter. Al die beloften, schrijft nu de apostel Paulus, hebben haar vastheid in de Heere Christus. Want zovele beloften Gods als er zijn, die zijn in Hem ja (II Cor. 1 : 20), d. w. z. die liggen in Hem vast, die zijn in Hem bevestigd en onwankelbaar geworden. Haar vervulling is gewaarborgd in of door Hem. Zelfs eens mensen verbond, dat bevestigd is, doet niemand te niet... (Gal. 3 : 15). Een testament is vast in de doden (Hebr. 9 : 17).

Daarom hebben ook niet alleen wie ten eeuwigen leven verkoren zijn en verlost worden, maar *alle* mensen de Heere Jezus Christus dankend te erkennen voor al het goede, dat zij om Zijnentwil genieten: het bestaan en leven, met wat tot het leven nodig is, alle heil of zegening, van tijdelijke of van eeuwige aard. Ja ook dieren en planten en andere schepselen ontvangen het goede, dat hun ten deel wordt, om Christus' wil. Hij moet er daarom ook om en in verheerlijkt worden. Vanwege de Heere Christus en Zijn werk zullen zelfs de heilige engelen genieten

mogen de aanschouwing van een geheiligde en op het hoogst verheerlijkte schepping, welke zij zonder Zijn komst en arbeid voor immer hadden moeten missen. De verlorenen in de hel zelfs hebben in zover nog nuttigheid van Christus' komst en arbeid, als Gods genade hen in dit aardse leven nog veelszins van allerlei zonden terughield, waardoor anders hun oordeel nog verschrikkelijker zou moeten wezen. Zelfs toeft voor de duivel en zijn engelen het geworpen worden in de poel des vuurs en sulfers nog tot de oordeelsdag (Openb. 20 : 10), terwijl zij reeds terstond bij hun verleiding van de mens daarin geworpen zouden zijn geweest, wanneer de Heere Christus niet had willen komen, om verlossing voor mens en wereld aan te brengen. Hoewel hier natuurlijk tegenover staat, dat zij zich dan ook niet zo schrikkelijk hadden kunnen schuldig maken als nu, aan de Heere Christus zelf en tegenover de Zijnen. Alle schepselen behoren daarom de Heere Christus te eren en te danken. Die de Zoon niet eert, die eert de Vader niet, Die Hem gezonden heeft (Joh. 5 : 23). In de naam van Jezus moet zich buigen alle knie dergenen die in de hemel en die op de aarde en die onder de aarde zijn. En alle tong heeft te belijden, dat Jezus Christus de Heere is, tot heerlijkheid Gods des Vaders (Philip. 2 : 10, 11).

RENTMEESTERSCHAP

Psalm 24 : 1

Niets van hetgeen de mens heeft, is in volle zin het zijne. De aarde is des *Heeren*, mitsgaders haar volheid, de wereld, en die daarin wonen (Ps. 24 : 1). Wel kan van eigendomsrecht bij de mens gesproken worden *in betrekking tot zijn medemens* (Matth. 20 : 16; Hand. 5 : 4). Anders zou er ook geen gebod kunnen zijn, dat luidt: gij zult niet stelen (Ex. 20 : 15). Maar ten aanzien van God heeft geen mens recht van eigendom ook maar op enig ding, dan is alles wat hij heeft, eens anders goed, het goed namelijk van God de Heere, Die alles schiep. Wij drukken deze gedachte uit met de zegswijze, dat de mens slechts rentmeester is van wat hij bezit, en niet eigenaar.

Nu zijn met deze waarheid verschillende andere waarheden gegeven. De gedachte van 's mensen rentmeesterschap over zijn gaven en krachten en goederen, sluit onderscheidene andere gedachten in zich. Daarmede toch wordt in de eerste plaats aangegeven, dat de oorsprong van die talenten en middelen niet ligt in de mens zelf. De mens heeft zichzelf niet kunnen voortbrengen. God heeft ons geschapen, en aan een ieder die aanleg en die vermogens, dat lichaam en zulk een ziel verleend, als Hij wilde (Hand. 17 : 26; Ps. 33 : 15; Ezech. 20 : 4). Ook is het de mens zelf niet, die zich in het leven en bij de gezondheid bewaart. In Hem leven wij, bewegen wij ons, en zijn wij (Hand. 17 : 28; Hebr. 1 : 3). En zo ook voert niet de mens zelf zich zijn goederen toe, maar deelt God ze telkens aan hem uit (Spr. 22 : 2). Rijkdom en eer zijn voor Uw aangezicht, en Gij heerst over alles, en in Uw hand is kracht en macht; ook staat het in Uw hand alles groot te maken en sterk te maken . . . Want het is alles van U, en wij geven het U uit Uw hand (I Kron. 29 : 12, 14).

Wel kan en moet de mens zelf medewerken in de bewaring en verzorging van zijn leven en gaven, en in de ontwikkeling van zijn talenten. En heeft hij te arbeiden met zijn macht ten aanzien van wat zijn hand vindt om te doen (Pred. 9 : 10; II Thess. 3 : 10, 12). Het kostelijk goed des mensen is des vlijtigen (Spr. 12 : 27). Doch steeds blijft gelden, ook van de mensen, wat de Psalmist zegt met betrekking tot de dieren: neemt Gij hun adem weg, zij sterven, en zij keren weder tot het stof (Ps. 104 : 29). Jerobeam kan zijn arm wel uitstrekken, zeggende: grijpt hem, de profeet uit Juda, die tegen zijn altaar geprofeteerd had. Maar hij kon zijn hand niet weer tot zich trekken, voordat de man Gods het aangezicht des Heeren ernstiglijk gebeden had (I Kon. 13 : 4, 6). Zo de Heere het huis niet bouwt, tevergeefs arbeiden zijn bouwlieden daaraan; zo de Heere de stad niet bewaart, tevergeefs waakt de wachter (Ps. 127 : 1).

Maar met de gedachte van rentmeesterschap is niet enkel aan-gegeven, dat wij onze krachten en goederen niet hebben van onszelf, doch van de Heere, ogenblik aan ogenblik; in de tweede plaats is daarmede ook gezegd, dat wij eenmaal rekenschap aan de Heere moeten geven van al hetgeen wij van Hem ontvingen aan gaven en bezittingen (Luc. 16 : 2). Wij zijn verantwoording schuldig aan de Heere van hetgeen Hij ons toevertrouwde (Luc. 19 : 12—25). Wij allen moeten geopenbaard worden voor de rechterstoel van Christus, opdat een iegelijk wegdrage hetgeen door het lichaam (*geschiedt*), naar dat hij gedaan heeft, hetzij goed, hetzij kwaad (II Cor. 5 : 10). Dit gaat door ook in het kleine. Maar Ik zeg u, dat van elk ijdel woord, hetwelk de mensen zullen gesproken hebben, zij daarvan zullen rekenschap geven in de dag des oordeels (Matth. 12 : 36). Vermogens, gelegenheden, krachten, gaven, goederen, eens vraagt de Heere ons, wat wij er mede gedaan, en hoe wij ze gebruikt hebben; en dat in heel ons leven, ieder jaar, op elke dag, uur aan uur. En ik zag de doden, klein en groot, staande voor God; en de boeken werden geopend; en een ander boek werd geopend, dat des levens is; en de doden werden geoordeeld uit hetgeen in de boeken geschreven was, naar hun werken (Openb. 20 : 12).

Hiermede is vanzelf een derde gedachte aangewezen, welke in het denkbeeld van rentmeester-zijn opgesloten ligt. Als wij toch rekenschap afleggen moeten voor al hetgeen wij ons toevertrouwd zagen, wil dit zeggen, dat wij verantwoording aan de Heere moeten doen voor het gebruik, dat wij er van maakten. God schonk en geeft ons wat Hij aan ons doet toekomen, tot een bepaald doel. En dat doel ligt niet in ons, maar in Zijn dienst en lof. Wel heeft de Heere niets en niemand buiten Zich van node (Hand. 17 : 25). Maar toch schiep Hij alles om Zijns Zelfs wil (Spr. 16 : 4); en tot Hem zijn alle dingen (Rom. 11 : 36). Daarom moet ook alles Hem dienen en prijzen (Ps. 100 : 1, 2). En alzo geeft de Heere aan een ieder wat Hij hem aan gaven en bezittingen verleent, om daar Hem mee te dienen, d. w. z. om het aan te wenden in Zijn dienst en tot Zijn ere (I Cor. 10 : 31).

Wel vergunt de Heere, dat wat Hij ons verleent, ook mag strekken tot ons eigen welzijn. Salomo had een wijngaard te Baäl-Hamon. Hij gaf deze wijngaard aan de hoeders; een ieder bracht voor diens vrucht duizend zilverlingen. Mijn wijngaard, die ik heb, is voor mijn aangezicht; de duizend (*zilverlingen*) zijn voor u, o Salomo; maar twee honderd zijn voor de hoeders voor zijn vrucht (Hoogl. 8 : 11, 12). De arbeider is zijn voedsel waardig (Matth. 10 : 10). Wie dient ooit in de krijg op eigen bezoldiging? Wie plant een wijngaard, en eet niet van zijn vrucht? Of wie weidt een kudde, en eet niet van de melk der kudde? (I Cor. 9 : 7). Een os zult gij niet muilbanden, als hij dorst (Deut. 25 : 4). Alzo heeft ook de Heere geordineerd, degenen die het Evangelie verkondigen, dat zij van het Evangelie leven (I Cor. 9 : 14).

Maar dit alles neemt niet weg, dat het eigenlijke doel, waartoe de Heere aan ons Zijn geestelijke en stoffelijke goederen toevertrouwt, ligt in Zijn dienst en lof.

Als rentmeester van het Zijne moeten wij dus aan de Heere rekenschap doen van het *gebruik*, dat wij maken van al hetgeen Hij ons aan talenten en bezittingen wilde doen toekomen: of wij dat beschouwd hebben niet als het onze, doch als het Zijne,

en dus ook erkend hebben als het Zijne, in al ons omgaan daarmede, en in ons besteden er van.

Omdat alles des Heeren is, Die het schiep en in stand houdt en verzorgt, en ook wij, met alles wat wij zijn naar lichaam en naar geest, en met hetgeen wij tegenover de medemens het onze mogen noemen, van de Heere zijn, Die het genadig ons wilde toevertrouwen, daarom moet het alles ook steeds tot dienst aangewend van Hem en het Zijne. Wij zijn geen rechte rentmeesters reeds daarmede, dat wij in onze beschouwingen en met onze woorden erkennen, dat de Heere alleen de wezenlijke Eigenaar is van alles, en niet wij zelven; noch daarmede, dat wij niet ontkennen, voor Hem verantwoording te zullen moeten afleggen van ons rentmeesterschap. Maar een rentmeester heeft het goed zijns heren alleen, en op de beste wijze, te beheren *ten voordele van zijn meester en diens belangen* (Matth. 25 : 20—23, 27).

Wij zijn geroepen om de Heere te dienen met alles wat wij zijn en met alles wat wij hebben. En eerst wanneer wij dat doen, metterdaad en steeds door, zijn wij waarlijk rentmeesters des Heeren, tot wie Hij eenmaal kan spreken: over weinig zijt gij getrouw geweest, over veel zal Ik u zetten. Hierom, heilige broeders, die der hemelse roeping deelachtig zijt, aanmerkt de Apostel en Hogepriester onzer belijdenis, Christus Jezus; Die getrouw is Degene, Die Hem gesteld heeft, gelijk ook Mozes in geheel zijn huis was (Hebr. 3 : 1, 2).

De vraag voor welke wij als rentmeesters des Heeren elk ogenblik en ten aanzien van alles (verstand, kracht, tijd, geld, bekwaamheden, bezittingen) gesteld zijn, is dus deze: hoe wij dat het meest productief (= vruchtbaar) zullen maken voor des Heeren dienst en ere, koninkrijk of zaak. Het is niet de vraag, hoe wij daarmede het best werkzaam zullen zijn tot eigen verheffing, of tot eigen bevoordeling. Wanneer wij onze gaven en talenten alleen voor onszelf en voor onze tijdelijke aangelegenheden gebruiken, inplaats van ze ook naar behoren in dienst te willen stellen voor wat in bijzondere zin des Heeren is, dan zijn wij ontrouwe rentmeesters. Of wanneer wij ons stoffelijk bezit vermeerderen, en dat al maar zoeken te vergroten, zodat

wij bij ons sterven grote sommen kunnen nalaten, hetzij aan nadere of verdere verwanten, maar wij hebben kerk en diaconie en scholen en andere christelijke inrichtingen niet doen toekomen wat zij nodig hadden voor de vervulling van de taak, waartoe de Heere hen riep, dan zijn wij in ons rentmeesterschap niet getrouw geweest. Wij hebben het onze dan niet voor de Heere en Zijn dienst zoeken te vermeederen en te besteden. Wij betoonden er ons dan geen dienaars van Hem mede.

Met dit rentmeesterschap is daarom in strijd het niet aanvaarden van een ambt, waartoe iemand in 's Heeren gemeente wettig gekozen is, omdat men zegt het met eigen zaken zo volhandig te hebben. Laat het denkbaar zijn, dat er uitzonderingsgevallen mogelijk zijn, waarin een gekozene beslist vanwege eigen werkzaamheden de roeping niet opvolgen kan, in de regel hangt zodanige weigering samen met verloochening van de Heere als Eigenaar ook van de eigen persoon van de gekozene, met al zijn gaven en omstandigheden en tijden. Men meent dan de vrije beschikking over zichzelf te hebben, en allermeeft het eigene te mogen zoeken, inplaats van geroepen te zijn, met alles zich de Heere ten dienste te moeten stellen, ook voor de arbeid in Zijn gemeente.

Ook is met dit rentmeesterschap in strijd, dat men het zijne achterwege, of bij zich houdt, en de kerk niet in staat stelt, zodanig haar dienst te verrichten, als behoort, of om de diaconie in nood te laten zitten, waardoor zij het ellendige niet voldoende verzorgen kan, dat zij van 's Heeren wege geroepen is te helpen, waardoor misstanden als ondersteuning van gemeenteleden door burgerlijk armbestuur veroorzaakt of bestendigd worden. Wie dan goederen hebben, meer of minder, maar deze voor zich houden, inplaats van er genoegzaam van mede te delen tot de nooddrift der heiligen, die verloochenen de Heere als Eigenaar van hetgeen zij bezitten, en zijn ontrouwe rentmeesters.

Soortgelijk met christelijke scholen en onderwijsinrichtingen en stichtingen van barmhartigheid. Hoe hebben deze vaak te

tobben. En dat niet omdat God aan de zijnen de middelen onthoudt, om ook in dat alles Hem te dienen, en te zorgen dat al die zaken goed kunnen arbeiden, maar omdat de zijnen geen getrouwe rentmeesters van Hem zijn over de goederen, die Hij aan hen verleent. Sommigen houden die bij en voor zich. Anderen doen ze in banken, die niet zelden later springen, of steken ze in buitenlandse fondsen, die weldra waardeloos worden. Zou dan niet een oordeel des Heeren daarin kunnen werken?

Wanneer al het geld, dat op dergelijke wijze ook voor degenen die de Heere kennen, verloren gegaan is en verloren gaat, gegeven ware en werd aan de onderscheiden zaken van het koninkrijk Gods, zouden er dan bij meerderen daarvan geen krachtige ontwikkeling en bloei hebben kunnen wezen, waar het nu vaak zorgen en sukkelen was en is?

Rentmeester zijn is metterdaad de Heere dienen met alles wat Hij ons doet zijn, en met alles wat Hij ons geeft, om het alles op de voordeligste wijze te besteden voor Zijn koninkrijk, met de verschillende zaken daarvan. Zo heeft onze Heere Jezus rentmeester willen wezen. Want gij weet de genade van onze Heere Jezus Christus, dat Hij om uwentwille is arm geworden, daar Hij rijk was, opdat gij door Zijn armoede zoudt rijk worden (II Cor. 8 : 9; vgl. Joh. 6 : 38). Op die wijze behoren ook wij rentmeesters te zijn.

Die zegt, dat hij in Hem blijft, die moet ook zelf alzo wandelen, gelijk Hij gewandeld heeft (I Joh. 2 : 6). Vergadert u geen schatten op aarde... maar vergadert u schatten in de hemel (Matth. 6 : 19, 20). Maakt uzelf vrienden uit de onrechtvaardige mammon, opdat, wanneer u ontbreken zal, zij u mogen ontvangen in de eeuwige tabernakelen. Die getrouw is in het minste, die is ook in het grote getrouw; en die in het minste onrechtvaardig is, die is ook in het grote onrechtvaardig. Zo gij dan in de onrechtvaardige mammon niet getrouw zijt geweest, wie zal u het uwe geven? Geen huisknecht kan twee heren dienen; want óf hij zal de éne haten, en de andere liefhebben; óf hij zal de éne aanhangen, en de andere verachten. Gij kunt God niet dienen en de mammon (Luc. 16 : 9—13). En zo wie verlaten

RENTMEESTERSCHAP

zal hebben huizen, of vrouw, of kinderen, of akkers, om Mijns naams wil, (*die*) zal honderdvoud ontvangen, en het eeuwige leven beërven (Matth. 19 : 22). Gij ganse aarde, juicht den *Heere*. Dient den *Heere* met blijdschap (Ps. 100 : 1, 2). Of weet gij niet, dat... gij uws zelfs niet zijt? (1 Cor. 6 : 19).

VOOR HET LEVEN DER WERELD

Johannes 6 : 51

Ik heb niet voorgenomen iets te weten onder u, dan Jezus Christus, en die gekruisigd, schreef de apostel Paulus aan de gelovigen te Corinthe (1 Cor. 2 : 2). Hij drukte daarmede uit, hoe groot de Heere Jezus is, en van welke alles overheersende betekenis Zijn kruisdood geacht moet worden. In zijn brief aan de gelovige Colossenzen doet de apostel dit ook, als hij van de Heere Christus schrijft: Dewelke is het beeld des onzienlijken Gods, de eerstgeborene aller creaturen; want door Hem zijn alle dingen geschapen, die in de hemelen en die op de aarde zijn, die zienlijk en die onzienlijk zijn, hetzij tronen, hetzij heerschappijen, hetzij overheden, hetzij machten, alle dingen zijn door Hem en tot Hem geschapen; en Hij is vóór alle dingen, en alle dingen bestaan te zamen door Hem. En Hij is het Hoofd des lichaams, (*namelijk*) der gemeente, Hij die het begin is, de eerstgeborene uit de doden, opdat Hij in alles de eerste zou zijn. Want het is (*des Vaders*) welbehagen geweest, dat in Hem al de volheid wonen zou, en dat Hij door Hem, vrede gemaakt hebbende door het bloed Zijns kruises, door Hem alle dingen verzoenen zou tot Zichzelf, hetzij de dingen die op aarde, hetzij de dingen die in de hemelen zijn (Col. 1 : 15—20).

De grootheid van de Heere Jezus Christus is dus volstrekt. Zij raakt de *oorsprong* der dingen, en zij betreft het *bestand* der dingen, en zij omvat het *doel* der dingen, en zij geldt deze drie zaken *bij alle dingen*. Ook is de betekenis van onzes Heilands gehoorzaamheid tot de dood des kruises *alomvattend*. Zij strekt zich uit tot alle dingen, ook al mag zij voor de verschillende schepselen onderscheiden van aard en werking zijn. Wij kunnen deze, de gehele wereld met al haar schepselen betreffende, be-

tekenis van de Zone Gods niet maar enkel *als Gods Zoon*, d. i. naar Zijn Goddelijke natuur, maar ook als Middelaar Gods en der mensen, in verband met Zijn Zelfvernedering tot in de kruisdood, en dus *als Jezus Christus, de Gekruisigde*, te beter verstaan, wanneer wij ons rekenschap geven van het gevolg van 's mensen ongehoorzaamheid in het Paradijs, wanneer God niet terstond met Zijn genade ingegrepen, en tussen beide gekomen ware; terwijl die genade Gods voortkomt uit Zijn liefde tot Zijn schepsel als *Zijn* schepsel, en zij haar rust- of steunpunt heeft in de Heere Christus en diens zoenoffer, waar in Hem de beloften Gods, zoveel als er zijn, ja zijn (II Cor. 1 : 20). Deze drie genoemde punten werden in de Schriftoverdenkingen over Gen. 2 : 17; Joh. 3 : 16; II Cor. 1 : 20 nader ontwikkeld. Zonder dat Gods genade onmiddellijk bij onze val was beginnen te werken, zou toen de gehele wereld terstond onder de volle vloek Gods over onze zonde als weggezonken zijn, waardoor haar bestaan geheel verstoord, haar ontwikkeling gans onmogelijk, de groei en bloei en voortplanting harer verschillende schepselen volkomenlijk verhinderd waren. Dan zou ook geen menselijke geboorte hebben kunnen plaats vinden, noch mensheid hebben kunnen ontstaan. Van enige genieting voor enig schepsel op aarde zal dan geen sprake kunnen zijn.

Bij tegenstelling wordt hierdoor als vanzelf zichtbaar de vèrstrekkende omvang der betekenis van de komst van de Zone Gods in ons vlees, en van Zijn lijden en dood. Die beperkt zich niet tot een deel der schepping, maar sluit de ganse schepping in, met al haar schepselen. Wat er aan tijdelijke of eeuwige sparing, oordeeltempering of -wegneming, zegening, goederen, heilige en volle vreugde door die schepselen genoten mocht of zal worden, vloeit aan allen toe uit Gods genade in Christus, en dat behoren zij dus als vrucht van Christus' komst en kruis dankbaar te waarderen en te erkennen; al blijft ook waar, dat wanneer Gods genade geen bekering werkt, haar miskenning het oordeel verzwaart. Wee u, Chorazin, wee u, Bethsaida; want zo in Tyrus en Sidon de krachten waren geschied, die in u geschied zijn, zij zouden zich eertijds in zak en as bekeerd hebben. Doch Ik zeg u: het zal Tyrus en Sidon verdragelijker zijn in de

dag des oordeels, dan ulieden. En gij, Capernaüm, dat tot de hemel toe zijt verhoogd, gij zult tot de hel toe nedergestoten worden (Matth. 11 : 21—23). Veracht gij de rijkdom Zijner goedertierenheid, en verdraagzaamheid, en lankmoedigheid, niet wetende, dat de goedertierenheid Gods u tot bekering leidt? Maar naar uw hardigheid en onbekeerlijk hart vergadert gij uzelf toorn als een schat, in de dag des toorns en der openbaring van het rechtvaardig oordeel Gods; welke een iegelijk vergelden zal naar zijn werken (Rom. 2 : 4—6). Wie veel gegeven is, van die zal veel geëist worden (Luc. 12 : 48).

In het woord, dat boven deze overdenking geschreven staat, geeft onze Heiland Zelf het wereld-omvattende van Zijn heilswerking aan. Ik ben dat levende brood, dat uit de hemel nedergedaald is, zegt Hij; zo iemand van dit brood eet, die zal in der eeuwigheid leven. En het brood, dat Ik geven zal, is mijn vlees, hetwelk Ik geven zal voor het leven der wereld (Joh. 6 : 52). Hij spreekt hier over Zich niet maar als Zoon Gods, doch Hij wijst op Zijn menselijke natuur. Hij zal Zijn vlees geven. Wel bedoelt Hij met dat vlees niet enkel Zijn menselijk lichaam, maar beide: èn Zijn ziel èn Zijn lichaam, in die ontluisterde, verzwakte toestand, als waarin Hij vóór Zijn sterven verkeerde. Maar duidelijk handelt Hij hier alzo over Zich in verband met Zijn menselijke natuur, en als geboren (Luc. 2 : 11) Zaligmaker, Die Zich opofferen zou in de dood, tot een rantsoen voor velen (Matth. 20 : 28), en in Wie een fontein (Zach. 13 : 1) van heil (Jes. 12 : 3) ontsloten zou worden. En nu zegt Hij dat Hij Zijn vlees geven zal *voor het leven der wereld*. Er is geen reden, om óf het begrip wereld, óf dat van leven, in beperkte zin te nemen. Niet alleen aan mensen en hun leven behoeven wij hier te denken, doch alle leven dat er in de gehele wereld is, staat in zijn bestaan, of behoud, of volle ontplooiing, in verband met Christus' verzoeningswerk. Daar is een mensenwereld, maar daar is ook een dierenwereld, en daar is een plantenwereld. Bovendien is daar een engelenwereld. Al deze werelden behoren tot *de* wereld. En dan omvat *de* wereld nog meer dan het genoemde. — Evenzo is er een mensenleven, en een dierenleven, en een

plantenleven. Daar is ook een engelenleven. Volgens de Heilige Schrift strekt het begrip leven nog verder, of, beter wellicht, wordt het woord leven in nog verdere zin gebruikt. Daar is toch ook sprake van levend water (Gen. 26 : 19; Lev. 14 : 5), om steeds opborrelend of stromend water aan te duiden (Jerem. 2 : 13; Zach. 14 : 8). Aldus sluit het woord leven in de Heilige Schrift niet enkel datgene in, dat wij leven noemen, maar ook omvat het alle beweging, die bij enig schepsel naar de aard van zijn bestaan behoort. Daarentegen spreekt Gods Woord van dood, wanneer de werking van het schepsel in verkeerde richting gaat, niet in overeenstemming met de natuur van dat schepsel, zoals Hij die oorspronkelijk schiep (Eph. 2 : 1—5), of wanneer daar volle binding plaats heeft (Openb. 20 : 10, 14). Het begrip leven zegt meer dan bestaan. Na de dag des oordeels bestaan duivelen en goddelozen. Ook weten zij dan, dat zij bestaan. Zij zien, denken, gevoelen. De verlorenen hebben dan ook weer hun lichaam herkregen. Niettemin noemt de Heilige Schrift zulk een bestaan in eeuwige rampzaligheid niet leven, maar dood (Openb. 21 : 8; 2 : 11). Bij leven hebben wij daarom wel te denken aan wat wij leven noemen, maar tevens aan alle levensgenieting en levensbeweging, gelijk die bij de natuur van enig schepsel als zodanig behoort.

Zonder de Heere Christus was daar gans geen leven, dat waarlijk leven heten mocht, noch enige levensgenieting en levensbeweging, voor enige mens, evenmin tijdelijk als eeuwig, noch ook voor dier of plant. Dan was zelfs voor de heilige engelen de levensgenieting niet vol, noch hun levensbeweging volkomen vrij. De vloek, die dan de gehele overige schepping verstoord had, zodat geen blij lof- en danklied daar ooit uit had kunnen oprijzen voor de Heere, ook maar op enigerlei wijze, werkte dan belemmerend ook voor hun blijdschap. In deze wereld konden zij zich dan niet bewegen, omdat dan het nieuwe Jeruzalem niet uit de hemel van God neergedaald was (Openb. 21 : 2). Er was dan geen nieuwe hemel, noch een nieuwe aarde (Openb. 21 : 1, 5).

Maar de Heere Christus heeft Zijn vlees, Zichzelf, gegeven

als een levend brood, dat niet maar het leven onderhoudt en sterkt, maar ook geeft en verhoogt (Joh. 6 : 33, 40, 58). Hij werkt het leven, waar de dood kwam (Joh. 11 : 25), en verhindert de dood om te verderven (Joh. 11 : 26), en schenkt volle levenswerking en levensgenieting. Terwijl het leven ook in zijn zwakste vorm en kortstondigste duur, en de levensbeweging en levensgenieting in de geringste mate, reeds te danken zijn aan Hem en Zijn kruis; althans voorzover het de schepping betreft, die door des mensen val onder de vloek gekomen is.

Van een wereld, als een schoon geordend geheel van onderscheiden heerlijk bij elkander aansluitende en in lieflijke harmonie levende schepselsoorten, had zonder de Heere Christus en Zijn zoenofferande geen sprake kunnen wezen. Dus ook niet van het leven van zulk een wereld. Verstoring en dood zouden dan geheerst hebben in volle zin, en eindeloos. Nu heeft de Heere Christus door Zijn Zelfovergave en gehoorzaamheid tot in de dood des kruises de wereld behouden, dat zij als zulk een schoon geheel kon blijven bestaan, en zich mocht ontwikkelen, en eens in volle pracht zal bloeien, hoeveel schepselen dan ook uit haar uitgevallen zullen zijn, gelijk bij een boom in de herfst wel veel bladeren en takken afvallen, maar hij in de volgende lente- en zomertijd niettemin weer als een schone boom met volle takkengroei en bladerendos daar staat in kracht, met schaduwrijke kroon. En de Heere Christus heeft voor het leven dier wereld Zijn vlees gegeven als het dat wereldleven verwerende, verwekkende, in stand houdende, en tot volle bloei brengende levensbrood. Ook alle leven en levensbeweging en levensgenieting in die wereld, uit die wereld, met die wereld, door die wereld, hetzij tijdelijk en gering, hetzij eeuwig-durend en vol, komt aan elk schepsel toe om en door de Heere Christus en Zijn kruisdood. Hem heeft het daarom ook zijn dank daarvoor te brengen, gelijk aan de Vader.

MENSELIJKE AFHANKELIJKHEID

Lucas 11 : 3

Onze Heiland leerde aan Zijn discipelen te bidden: geef ons elke dag ons dagelijks brood (Luc. 11 : 3). In omstandigheden, waarin wij tegenwoordig verkeren, kunnen wij de noodzakelijkheid van deze bede te meer gevoelen. Elk der woorden van deze bede krijgt nu als te meer inhoud voor ons. Voor de zin er van, en voor de onmisbaarheid van deze bede met haar onderscheiden woorden, openen deze omstandigheden te meer het oog. Elk dier woorden blijkt nu te duidelijker een levende werkelijkheid uit te drukken.

Reeds het eerste woord is leerrijk en vol inhoud. Geef, luidt het. En daarmee erkennen wij, dat wij niet nemen kunnen, wanneer ons niet gegeven wordt. Ons dagelijks brood moet ons gegeven worden door de Heere, en dat elke dag, anders ontberen wij het. Van onszelf kunnen wij het niet nemen. Enkel door eigen verstand en kracht kunnen wij het ons niet verschaffen.

Zelfs wanneer het ter nuttiging voor ons gereed staat op tafel, kunnen wij het, zonder dat de Heere het ons geeft te nemen, nog niet genieten. Als Hij ons dan niet de kracht en lenigheid van arm en hand gaf, om het van de tafel te nemen en in onze mond te steken, zouden wij dat niet kunnen doen. Of wanneer Hij dan niet de spierkracht en beweging in onze kaken bestendigde, zouden wij het in onze mond gestoken voedsel niet kunnen fijn kauwen en doorslikken. Of Hij onthield aan maag en ingewanden het vermogen en de geschiktheid om de opgenomen spijs te verwerken, hadden wij van het genuttigde nog geen baat. Zijn daar niet, welke ook als met de beste wil het hun nodige voedsel niet binnen kunnen krijgen, of bij wie het op-

genomen voedsel niet verteren wil? Zelfs ook wanneer wij brood zouden hebben, en dat kunnen nuttigen, maar de Heere onthield Zijn zegenkracht aan dat brood, waardoor het ons alleen maar voeden kan, zouden wij er nog niet door gesterkt en verzadigd worden. De mens zal bij brood alleen niet leven, maar bij alle woord, dat door de mond Gods uitgaat (Matth. 4 : 4).

Doch voordat het brood op tafel ter nuttiging gereed staat, moet daar eerst vrij wat gebeuren. Wel zou de Heere ons het brood kunnen geven zó, dat wij het maar eenvoudig te eten hadden, soortgelijk als Hij eertijds voor de Israëlieten het manna elke nacht op de aarde deed nedervallen (Ex. 16 : 14 v.v.) en zoals Hij eenmaal aan Elia iedere morgen en avond brood en vlees door de raven deed brengen (I Kon. 16 : 6). Maar gewoonlijk laat Hij ook onzerzijds arbeid voorafgaan, voordat onze spijs in gereede vorm voor ons staat. Daar moet op de akker gewerkt, gezaaid en gepoot worden. Maar om te kunnen zaaien, moeten wij zaaizaad hebben. En om te kunnen poten, moeten daar aard-appelen en andere vruchten zijn, die gepoot of gelegd kunnen worden. Doch als de Heere die aan ons niet geeft, of Hij verhindert de nodige aanvoer, of Hij doet, wat wij hebben, bederven door vorst of anderszins, hoe zullen wij dan het benodigde kunnen nemen? Wij kunnen slechts nemen, als en voorzover de Heere geeft.

Doch met zaad en poters en leggers zijn wij nog niet gereed. Daar is ook een akker nodig, waarin gezaaid of gepoot kan worden.

Maar wanneer akkers en weiden hard bleven door de vorst, of de weersgesteldheid zou beletten, ze naar eis te bewerken, wat zouden wij dan vermogen? Zelfs ook indien gezaaid en gepoot mag worden, maar daar zou zulk een hoeveelheid water vallen, dat het gezaaide of gepote en gelegde er door verdronk, wie der mensenkinderen zou daar iets tegen kunnen doen? Of de nodige zonnekoestering bleef uit, of er kwam geen genoegzame waterval, of ziekte en te vroege sterfte kwamen de gewassen en grassen teisteren, bv. vanwege het niet deugen

van de ondergrond, of door atmosferische invloeden, of de nodige meststoffen zijn niet te verkrijgen, of daar is maar weinig groei en schrale opbrengst, wij hebben het niet in onze macht, over dat alles naar onze wens te beschikken.

Ook kunnen er algemeen heersende ziekten gaan woeden, waardoor de kracht gemist zou worden voor de onderscheiden arbeid, welke middelijkerwijze vereist wordt voor het bekomen van een goede oogst.

Of ook inzake andere verrichtingen: er wordt bv. geen hout aangevoerd, benodigd voor huizen- en schepenbouw; staal en ijzer ontbreken, waarvan boten en machines gemaakt moeten worden; of de benodigdheden om netten te maken, kunnen niet verkregen worden; of de wateren worden onveilig gemaakt, zodat geen gelegenheid open blijft om uit te varen; kunnen wij dan toch maar dat alles nemen? Wij kunnen het onder de tegenwoordige omstandigheden recht leren verstaan: nemen kunnen wij niets, als de Heere het aan ons niet geeft. Altoos en in alles moeten wij leven van het gegeef, d.i. van het geven des Heren.

Is dat een waarheid, die elke dag, en alle jaar, in iedere eeuw, geldt, inzonderheid nu wordt zij als tastbare werkelijkheid ons voor ogen gesteld. De oogst was in het voorgaande jaar in verschillende landen en bij onderscheiden producten niet zeer overvloedig. Als de Heere ook dit jaar eens weer, tot verdere tuchting van het mensdom, Christenheid, en volk, maar een betrekkelijk schrale oogst zou geven, minder nog dan het vorige jaar, zullen wij dan die oogst kunnen vermeerderen? Wij zullen het niet kunnen. Als de Heere niet geeft, hebben wij niet, en kunnen wij niet nemen, en moeten wij gebrek lijden, of zelfs van honger omkomen. En wanneer dan andere landen niets over hebben om uit te voeren, of de overvaart wordt bovendien nog belet, en massa's heerlijk graan, of andere nodige zaken, worden nutteloos op de oceaanbodem neergeworpen, wat hebben wij dan om te nemen?

Zelfs wanneer het zaaien en planten uitnemend mag gelukken,

en weldra akkers en tuinen blijde hoop geven, moeten daar toch vooraf weken en maanden verlopen, eer dat de nieuwe oogst metterdaad binnengehaald en gebruikt kan worden. Maar wanneer er dan gedurende die voorafgaande tijd geen genoegzame voorraad van voedsel is, noch te verkrijgen is, wat dan? Hoe zullen wij het dan nemen? Dan is daar voor ons niets om te nemen. Als de Heere ons geeft, en wat Hij ons geeft, kunnen wij nemen, voorzover Hij het geeft. Dat geldt van voedsel, van arbeid, van bedrijf en verkeer. Wij zijn in alles geheel afhankelijk van de Heere, en van zijn geven. En daarom: geef ons elke dag ons dagelijks brood.

Wel geeft de Heere ons ook door middel van onze eigen inspanning. Die zijn land bouwt, zal van brood verzadigd worden (Spr. 12 : 11). De hand des vlijtigen maakt rijk (Spr. 10 : 4). Daarom hebben wij allen ons naar vermogen in te spannen, om met onze macht te doen, wat onze hand vindt om te doen (Pred. 9 : 10). De Heere wil de schepselen veelszins als middelloorzaken gebruiken, om ons te doen toekomen, wat wij behoeven. Doch meer dan middelloorzaken zijn wij zelf en andere schepselen in dezen nimmer. Noch hij die plant is iets, noch hij die nat maakt, maar God, Die de wasdom geeft (I Cor. 3 : 7). Zo de Heere het huis niet bouwt, tevergeefs arbeiden zijn bouwlieden daaraan; zo de Heere de stad niet bewaakt, tevergeefs waakt de wachter (Ps. 127 : 1).

En daarom hebben wij nodig, dat de Heere ons al maar geeft, steeds opnieuw, opdat wij nemen en eten mogen, arbeiden en verdienen, zaaien en oogsten, vissen en vangen, bouwen en vorderen en voltooien. Want zonder het geven des Heeren is daar niets, kunnen wij niets; is het ontberen, ellende, machteloosheid, stilstand, omkomen voor ons, op ieder gebied.

Echter is de Heere niet verplicht ons te geven. In onszelf hebben wij geen aanspraak op iets. Zelfs hebben wij ook alles verbeurd, zelfs de geringste gave. Elke dag bezondigen wij ons bovendien weer, soms zeer droef, ook met de goede gaven, welke God genadiglijk ons geeft, en die wij niet waarderen, of niet

erkennen als gaven Zijner ontferming, of ook wel misbruiken tot verkeerdheid, overdaad, ijdelheid, zonde.

Ons vragen, of de Heere wil geven, moet daarom niet alleen bestendig doorgaan, maar ook geschieden in ootmoed, met onwaardigheidsbesef, onder belijdenis van diepe schuld.

En alzo: geef ons, Heere, want uit onszelf kunnen wij niet nemen, niets. Geef ons, want aan alles hebben wij behoefte. Geef ons genadiglijk, hoewel wij niets goeds waardig zijn, en alles goeds verbeurd hebben. Geef ons om Christus' wil, Die door Uw bestel een volkomen heil voor ons heeft verworven, waarin ook besloten ligt, wat wij voor dit leven, in deze tijden, aan stoffelijke goederen nodig hebben. Geef ons, opdat wij niet ellendig omkomen door gebrek en ontbering, hoezeer wij dit ook verdiend hebben. Geef ons naar de rijkdom Uwer barmhartigheid in de Heere Christus, zoveel als Gij weet, dat wij telkens behoeven, en het goed voor ons is. Geef ons ondanks al onze schuld en verkeerdheid. Geef ons elke dag ons dagelijks brood.

GEEF ONS HEDEN ONS DAGELIJKS BROOD

Lucas 11 : 3

Rechtsaanspraak?

Alles wat wij zijn, zijn wij door God; en alles wat wij hebben, ontvingen wij van Hem, Die het onverplicht aan ons gaf. Daarenboven hebben wij door onze afval van Hem nog alle goede gave verzondigd, en maken wij ons ook dagelijks opnieuw schuldig. Hoe kan er dan sprake zijn van *ons* dagelijks brood? Niet in die zin, alsof wij onzerzijds enig recht tegenover de Heere konden laten gelden, waardoor wij van Hem te vorderen hadden, dat Hij ons zou geven, wat wij elke dag behoeven. Het geven Gods is elke dag opnieuw van 's Heeren kant loutere genade. Maar van *ons* dagelijks brood valt hier te spreken in tweevoudige zin. Vooreerst geeft het aan, wat wij *behoeven*. Niet wat wij zouden wensen of begeren, maar wat wij voor ons levensonderhoud van node hebben. En ten tweede heeft de Heere toezeggingen gedaan. Bidt, en u zal gegeven worden, zeide onze Heiland (Matth. 7 : 7). Ik heb niet gezien de rechtvaardige verlaten, noch zijn zaad zoekende brood, verklaart de Psalmist (Ps. 37 : 25). En in Jes. 33 : 16 wordt van degene die in gerechtigheden wandelt en billijkheden spreekt, gezegd: zijn brood wordt hem gegeven, zijn wateren zijn gewis. Daar zijn allerlei genadebeloften door de Heere gegeven aan die Hem liefhebben, en horen naar Zijn Woord, om in de wegen van Zijn Getuigenis te wandelen, en in alle omstandigheden hun weg biddende op Hem te wentelen. En also ontvingen dezen een *genaderecht*, waarop wij pleiten mogen. Daarom wil het *ons* van „ons dagelijks brood” voor 's Heeren liefhebbers en dienaars ook zeggen: het ons door U genadig toegezegde brood, dat wij het onze mogen noemen krachtens Uw eigene genadebeloften.

Over de uitdrukking, waarvan ons woord dagelijks in de bede: geef ons elke dag ons dagelijks brood, de vertaling is, bestaat verschil van opvatting. Maar al wordt daardoor blijkbaar geen overvloed aangegeven, er ligt toch ook in het denkbeeld van genoegzaamheid. Zou het dan ook mogen wezen, dat ons woord dagelijks het grondwoord niet precies naar de letter weergeeft, zo schijnt het dit toch vrij goed te doen, wat de zin betreft. Dagelijks nu bepaalt onze gedachte bij hetgeen wij dag voor dag opnieuw behoeven, en sluit het wekelijks, maandelijks, jaarlijks buiten; opdat wij niet zouden kunnen zeggen: mijn ziel, gij hebt goederen opgelegd voor vele jaren; neem rust, eet, drink, wees vrolijk (Luc. 12 : 19). Dagelijks spreekt van een bepaalde voorraad, die wij op één dag behoeven en verbruiken. Maar ook geeft het te kennen een hoeveelheid, welke voor de duur van één dag toereikend is, en waarmede wij in onze behoeften voor elke dag voldoende voorzien kunnen.

De Heere is niet karig, zodat wij van Zijnentwege geen vrijheid zouden hebben, om het metterdaad genoegzame van Hem te mogen vragen, en wat voor onze behoeften werkelijk vereist wordt. Integendeel is Hij een mild Gever (Jac. 1 : 5). Doe uw mond wijd open, en Ik zal hem vervullen, zegt Hij tot ons (Ps. 81 : 11). Daarom moeten wij van de Heere geen Hem onwaardige gedachten koesteren, alsof Hij slechts met zuinige hand zou willen verlenen, wat niet ontbeerd kan worden. Hij geeft veelal met ruime hand. En wanneer Hij geen overvloed schenkt, die voor dagen, weken, maanden, jaren vooruit in voorraad opgelegd kan worden, doch slechts elke dag ons geeft, wat wij behoeven, doet Hij dit niet vanwege zekere nauwheid van ingewanden, maar handelt Hij also om onzentwil, tot ons welzijn, omdat het anders niet goed bij ons zou werken, maar wij er een verkeerde kant mee zouden uitgaan, of waren uitgegaan.

Hoe vaak gebeurt het, dat bij ruimte van bestaansmiddelen, God vergeten en verlaten wordt. Als Jeschurun vet werd, sloeg hij achteruit (Deut. 32 : 15). Aan wat nu geschiedt, kunnen wij zo duidelijk zien, wat de mensheid doet met de rijkdom van

goederen, door de Heere jarenlang aan haar gegeven. Zij heeft er te meer de Heere door verworpen, en gebruikt die overvloed nu, om te vernielen, en ellende te werken. Het zijn sterke benen, die de weelde kunnen dragen, zegt een spreekwoord. En daarom moeten wij dikwerf wel kort gehouden worden. Als ook de Europese Christenheid nu jarenlang in druk gezeten had, en God niet zo overvloedig Zijn gaven aan haar gegeven had, zou misschien deze oorlog met zijn verschrikkingen niet verwekt en gevoerd hebben kunnen worden. Men had zich dan niet zo goed op de oorlog kunnen voorbereiden. De middelen tot die oorlogvoering zouden dan veel meer ontbroken hebben. Men had dan voor andere dingen te zorgen gehad. En alzo noodzaken wij, menselijkerwijs gesproken, de Heere, en dat telkens weer, om slechts met matige hand Zijn weldaden uit te delen.

Voor wie de Heere kennen, en Zijn naam dragen, moet dit ook daarom, opdat zij de eeuwige erve niet uit het oog verliezen, en haar niet gans opgeven met hun hart. De wereld heeft straks niet meer. Enkel ellende is het dan voor haar. Daarom heeft zij nu, wat haar mag doen genieten. Weldra is het zo schrikkelijke ontbering voor haar. Maar wie des Heeren zijn, ontvangen door Gods genade eens zulk een onvoorstelbaar heerlijk deel. Hoe jammer zou het zijn, als zij daarvan nu oog en hart zouden afwenden, om het geheel kwijt te raken. Daarvoor wil de Heere hen behoeden. En alzo geeft Hij hun nu meermalen als met zeer kleine hoeveelheden, opdat zij altoos tot Hem zouden opzien, en verlangen zouden naar de onbevlekkelijke, onverderfelijke, onverwelkelijke erfenis, welke voor hen in de hemelen bewaard wordt, en voor welke zij in de kracht Gods door het geloof bewaard worden (1 Petr. 1 : 4, 5).

Maar wat de Heere anders zou willen geven, wanneer Hij Zich niet om onzes heils wil als bedwingen en inhouden moest, kunnen wij horen uit Ps. 81, waar de Heere als zucht: Och, dat mijn volk naar Mij had gehoord; dat Israël in mijn wegen gewandeld had! ... Hij zou het gespijsd hebben met het vette der tarwe; ja Ik zou u verzadigd hebben met honig uit de rotsstenen (vs 14, 17).

Het brood is zulk een heerlijke gave van Gods goedertierenheid. Allerlei andere voedingsmiddelen kunnen vervangen worden, of wij kunnen ze ontberen. Moeilijk kunnen wij het brood missen. Als het brood ons met mate toegemeten moet worden, of dreigt ons geheel te zullen ontbreken, voelen wij de ernst van de toestand zeer scherp. Dan wordt de bede, om elke dag van de Heere te mogen ontvangen ons dagelijks brood, ontroerende en gelijk als letterlijke ernst.

Toch wordt met het woord brood in de bekende bede niet enkel het brood in eigenlijke zin bedoeld, maar ook alle andere voedsel, of datgene, waarmede wij ons leven onderhouden mogen; en ook lafenis, ook kleding, ook arbeid, waardoor wij ons dagelijks brood verwerven kunnen; en in het kort alles wat met ons dagelijks brood in verband staat, of voor de verkrijging daarvan geschieden moet.

Er ligt daarom in: groei van de gewassen, gras voor de beesten, zonneschijn en regen in de juiste mate, arbeid en verdienste, werk in de onderscheiden bedrijven, gelegenheid voor de verschillende bezigheden, scheepvaart, handel, visserij, verkeer, beveiliging van mens en beest en veld tegen verdervende onheilen, ja alles wat vereist wordt in betrekking tot ons dagelijks brood.

Hieruit vloeit als vanzelf voort, dat deze bede om ons dagelijks brood voor de een heel wat meer omvatten kan, dan voor de ander. Dat dagelijks brood is niet voor allen gelijk. Met eten en drinken alleen is het in deze niet afgelopen. De een heeft een andere roeping dan de ander. En die verschillende roepingen brengen verschillende behoeften mede, en vragen onderscheiden middelen, welke nodig zijn om naar behoren te kunnen volbrengen, wat de Heere aan een ieder op de hand gezet heeft. Daar zijn gereedschappen nodig en verschillende werktuigen en machines; daar zijn onderzoekingen nodig en waarnemingen, reizen, enz.; daar zijn boeken nodig, en allerlei lectuur; dat brengt verschil van levensrichting en van leefwijze mede.

Hoe gans anders is de roeping van een minister onzer Koningin, dan van een eenvoudig timmermansknecht. Welke

verschillende eisen van bekwaamheid, van vorming, van middelen, van omgang brengt dat onderscheid aldoor mede. Hoeveel meer heeft zulk een minister al de dag voor zijn dagelijks brood nodig, d. w. z. om naar eis van roeping zich een recht raadsman onzer Landsvorstin te kunnen betonen, dan zulk een timmermansknecht, opdat hij een bekwaam vakman zij.

Naar de roeping is, daarnaar is het dagelijks brood.

Door aan de Zijnen de bede op de lippen te leggen: geef ons elke dag ons dagelijks brood, leert en vergunt onze Heiland ons, dat wij met al die onderscheiden behoeften tot de troon van Gods genade mogen komen, om de genoegzame voorziening daarin elke dag steeds wederom voor Hem biddend te vragen, en dan ook gelovig te verwachten.

Gemeenschap

In ons bidden moeten wij ook om de behoeften van de anderen denken, van plaatsgenoten, van landgenoten, van al onze medemenschen. Het is niet genoeg, wanneer gij of ik persoonlijk maar ontvangen. De anderen hebben het evenzeer nodig. En nu mag ook in ons gebed geen Kaïnszin in ons heersen, die zeggen deed: Ben ik mijns broeders hoeder? (Gen. 4 : 9). Onze Heiland leerde ons bidden: geef *ons*. Wij moeten alzo ook aan der anderen behoeften denken. Wij moeten ons met die behoeften bezig houden. Wij moeten ook voor de behoeften der anderen zorgen en arbeiden. Zelfs moeten wij ook voor anderer behoeften bidden. Geef *ons* heden ons dagelijks brood.

Is die zin altoos genoegzaam in ons? Beheerst zij ons steeds? Blijkt niet te vaak als innerlijke gedachte: als ik het maar heb, wat bekommer ik mij om de ander? Is dat ook niet meermalen droef aan het licht gekomen onder deze oorlogsweeën? Wanneer daar goederen verkrijgbaar waren, haalden dan sommigen, naar wel in de bladen bericht werd, niet zoveel, als zij maar bemachtigen konden, al bleef er dan weinig of niets over voor de ander? Of daar waren zaken te doen, door goederen vast te houden, of prijzen op te drijven, of smokkelhandel uit te oefenen, zocht men zijn eigen voordeel niet, welk gevaar dit ook voor de ander, of zelfs voor ons land, mocht meebrengen?

Zien wij ook bij de oorlogvoerenden niet, hoe de boze zin doorwerkt: als ik het niet heb, zult gij het ook niet hebben. En dan worden benodigdheden vastgehouden, en schepen met kostelijke levensmiddelen zonder enige scrupule (conscientiebezwaar, omzichtigheid) in de grond geboord, ook van hen, die in het geheel niet meedoen aan de krijg, waardoor gebrek aan het onmisbare dreigt ook voor ons volk.

Wekt dat dan echter de zin van mededeelzaamheid op, om de ander ook wat te willen doen hebben, of versterkt het veeleer de boze zin, die alle zorg voor de ander van zich werpt?

Als wij op deze verkeerdheid van menselijk hart en menselijk handelen letten, krijgt dan de bede: geef *ons*, niet ook iets van een aanklacht? Ligt er althans geen rijke onderwijzing in voor allen, welke wij zeer nodig hebben elke dag weer te ontvangen, en bij alles te bedenken en te betrachten bij al ons ontvangen en nemen en genieten, bij al ons rekenen en arbeiden?

En daarom: geef *ons*, d. i. geef aan allen, die Uw naam kennen, geef aan arbeids- en vak- en bedrijfsgenoten, geef aan arbeiders en patroons, geef aan onderwijzers, geef aan plaatsgenoten en volksgenoten, geef aan ons ganse volk, aan de gehele Christenheid, aan het ganse mensdom. Geef niet alleen aan ons persoonlijk met de onzen in enger kring, maar geef aan een ieder in welk eerbaar bedrijf ook, of in welke plaats, of in welke omstandigheid, geef aan allen in ons vaderland, in ons werelddeel, over de ganse aarde. Geef aan allen wat zij telkens voor hun lichamelijk leven en aardse roeping van node hebben. Geef ons elke dag ons dagelijks brood.

Maar als wij alzo de Heere bidden, of Hij geve, en of Hij ons mocht willen geven, en ook aan allen wat zij behoeven, dan ligt daarin vanzelf ook aangegeven, dat ook wij gezind moeten zijn om te geven, en dan behoren ook wij metterdaad te geven, elke dag, voor de behoeften van anderen, waarin wij hebben te voorzien, of mede behoren te voorzien. Als wij de Heere bidden, of Hij ons zou willen geven, en ook aan anderen mocht willen geven, maar zelf zouden wij spreken tot wie nood heeft: ga heen, en word warm, zonder dat wij geven, en zonder dat wij zoveel zouden geven als nodig was, telkens weer, dan zou

onze bede tegen ons getuigen, en de Heere niet welbehagelijk kunnen wezen. Hij zou dan Zijn oor van ons bidden moeten afkeren, zeggende: ofschoon gij het gebed vermenigvuldigt, hoor Ik niet (Jer. 1 : 15), want uw hart weigert te doen wat gij van Mij vraagt, en gij hoort niet naar Mijn stem.

De zegenende ziel zal vet gemaakt worden; maar daar is één die meer inhoudt dan recht is, doch het is tot gebrek (Spr. 11 : 23, 24). Geeft, en u zal gegeven worden; een goede, neergedrukte, en geschudde, en overlopende maat zal men in uw schoot geven; want met dezelfde maat, waarmede gijlieden meet, zal ulieden weder gemeten worden (Luc. 6 : 38).

Bestendige behoefte

Geen dag kunnen wij zonder het geven des Heeren. Doch de Heere leerde ons ook bidden: Geef ons *elke dag* ons dagelijks brood. Echter ligt in dat *elke dag* toch opgesloten, dat wij onze begeerte niet te ver uitstrekken moeten. Wij willen gaarne verzekerd zijn van hetgeen wij nodig hebben niet enkel voor de volgende dag, maar ook voor de volgende week, en voor de volgende maand, en voor volgende jaren, ja liefst zelfs voor ons ganse leven; zodat wij weten mogen, dat het ons dan niet ontbreken zal aan al datgene, wat wij voor ons ganse levensonderhoud zullen behoeven. Dikwerf geeft de Heere ook reeds lang tevoren, wat wij eerst later zullen hebben te gebruiken. Bovendien heeft Hij Zijn woord gegeven, dat Hij het maken zal, wanneer wij met vertrouwen en onderworpenheid onze weg op Hem wentelen (Ps. 37 : 5; 55 : 23). In zover hebben, wie de Heere vrezen, een zekerheid, die onbedrieglijk is, en heel hun leven met al zijn omstandigheden insluit. Evenwel moet het steeds zijn, en altoos blijven: een leven uit de hand des Heeren, elke dag. Ook wanneer Hij ons middelen geeft, welke wij eerst later zullen van node hebben, moeten wij niet vergeten, dat nochtans de Heere elke dag ons geven moet de gelegenheid, om van die middelen gebruik te maken, en dat Hij elke dag ook de waarde van die middelen moet handhaven. Hoe licht kunnen daar omstandigheden intreden, waardoor opgeslagen voorraden nutteloos

en onbruikbaar worden, of in welke wij ook voor de duurste prijs ons nog niet zouden kunnen aanschaffen, wat wij nodig hebben. Op de onmisbaarheid van 's Heeren geven *elke dag*, moeten wij daarom immer door goed onze aandacht richten. En het moet ons dringen, om ons in onze begeerten te beperken. Wij moeten ons niet onder de heerschappij onzer begeerten laten brengen. Naar altijd meer verlangt ons verdorven hart. En wat wordt er menigmaal gedaan met de overvloed, die God geeft? Door omstandigheden als er nu zijn, leert de Heere ons, om elke dag op Hem te zien, gelijk een knecht ziet op de hand zijns heren, om nooddrift te begeren, opdat wij in dezen elke dag in waarheid een biddend leven zouden leiden.

Door ons echter de bede op de lippen te leggen: geef ons elke dag ons dagelijks brood, vergunt de Heere ons ook, om iedere dag opnieuw tot de troon van Gods genade te mogen komen, om hulp en gunst van Hem, ook terzake van onze aardse en tijdelijke behoeften, te vragen. En Hij zegt ons daarmede toe, dat God elke dag ons hulpgeroep wil aanhoren. Welk een genade is het dat de Heere zich elke dag met ons wil bemoeien, elke dag in onze noden wil voorzien, steeds door voor ons wil blijven zorgen.

Als wij maar elke dag met de smeking onzes harten tot Hem willen vluchten, en met onderworpenheid Hem door hartelijk aanroepen willen bekend maken, wat wij behoeven en begeren. Aan Hem is het wel toevertrouwd, om voor ons te zorgen. Hij kan het beter dan wij, of enig ander schepsel. Het ontbreekt Hem niet aan goedwillighied, noch aan macht. Werpt al uw bekommernissen op Hem, want Hij zorgt voor u (I Petr. 5 : 7). Doch wij moeten onze verlangens niet naar het vele laten uitgaan. Met het genoegzame voor elke dag moeten wij ons iedere dag opnieuw leren tevreden stellen. Zijt dan niet bezorgd tegen de morgen, beveelt de Heere aan de Zijnen; want de morgen zal voor het zijne zorgen; (*elke*) dag heeft genoeg aan zijns zelfs kwaad... Uw hemelse Vader weet, dat gij al deze dingen behoeft (Matth. 6 : 34, 32).

IK BEN HET LICHT DER WERELD

Johannes 8 : 12.

Toen onze Heiland gekruisigd werd, spreidde zich een tijdlang donkerheid over het aardrijk uit. En van de zesde ure aan werd er duisternis over de gehele aarde, tot de negende ure toe, verhaalt Mattheus (hfdst. 27 : 45). Wat door hem de zesde ure genoemd wordt, komt overeen met ons middaguur, omdat bij dit zesde geteld is van de morgen, als de zon oprijst. Midden op de dag dus, van twaalf tot drie uur, heerste duisternis, niet alleen rondom het kruis, maar over de gehele aarde zoals Mattheus zegt.

Hoe hebben wij die duisternis te verklaren? Bedoeld is niet de vraag, op welke wijze God haar natuurkundig veroorzaakte; maar welke de geestelijke oorzaak van het ontstaan dezer duisternis was, en om welke reden God haar beschikte.

De Heere Christus werd een vloek voor ons (Gal. 3 : 13), Hij werd door God voor ons tot zonde gemaakt (II Cor. 5 : 21); d. w. z. om onzer zonden wil werd Hij als een zondaar door God behandeld en gestraft. De straf, die ons de vrede aanbrengt, was op Hem (Jes. 53 : 5). Die vloek en die zondestraf, heeft onze Heiland gedragen van Zijn geboorte af, de ganse tijd Zijns levens op aarde. Maar in volle zwaarte torste Hij beide op het laatst, en aan het kruis. Nu houdt die vloek in het missen van de lieflijke gemeenschap met God, waarom onze Heiland dan ook geklaagd heeft: mijn God, waarom hebt Gij mij verlaten? (Matth. 27 : 46). En die vloek brengt mede overgave in satans benauwing. Hij doet lijden naar ziel en lichaam beide. Hij neemt weg alle genieting van Gods genadegaven. Ook de gaven van Gods algemene goedheid. Niet alleen die van Zijn bijzondere genade, maar ook die van Zijn ontferming, welke zelfs de goddelozen op aarde nog ontvangen, zoals het schijnen der zon (Matth. 5 : 45), spijze

en drank, en wat voorts blijdschap schenken kan (Hand. 14 : 17).

Waar nu onze Heiland aan het kruis de volle vloek Gods droeg, werden Hem niet alleen de blijken van Gods bijzondere gunst ontnomen, zodat Hij in Zijn klacht niet meer spreken kon van Vader, maar het werd: mijn God; en Hij ook zelfs de verlaten van God als Zijn God voelde; maar ook moest Hij derven de gaven van Gods gemene erbarming. Daarom was daar geen rust meer voor Hem, kon Zijn voet de aarde niet meer drukken, werd Hem verkwikking door menselijke vriendschap onttrokken, ontving Hij generlei verzachting in Zijn lijden, werd Hij ook aan het kruis nog fel bespot, en moest Hij zelfs ook lijden door dorst. Ja, het zonnelicht zelf moest zich voor Hem intrekken. Duister moest het voor Hem worden ook in de natuur. Ook het licht der zon is gave van Gods genade.

Door onze zonde hebben wij alle goede gave verbeurd; ook die van Gods gemene goedheid. Daarom is er in de plaats der verlorenheid geen arbeid meer, en toch ook geen rust; geen verkwikking door spijs, noch door drank (Luc. 16 : 24, Jes. 65 : 13, 14); generlei verzachting van lijden, noch vertroosting in droefenis; geen verlichting van benauwdheid door vertroostende gemeenschap met anderen (Luc. 16 : 28). Daar is ook geen licht (Jes. 60 : 2). Buitenste duisternis is de naam, waarmede de plaats van eeuwige rampzaligheid aangeduid wordt (Matth. 3 : 12).

Hieruit volgt, dat wij in dit aardse leven ook het genot van het licht der natuur, d.i. van zon, en van maan, en van sterren, en het licht uit allerlei oliën en stoffen, danken aan de komst en het verzoeningswerk van de Heere Christus. Wanneer God Hem niet had willen zenden, en Hij niet gekomen zou zijn, zou ook het natuurlijke licht, door zon en maan en sterren, zich bij des mensen val in het Paradijs, terstond ingetrokken hebben, zodat volslagen duisternis over de wereld geheerst had, eeuwiglijk, zelfs in natuurlijk opzicht. En waar geen licht is, daar is geen groei. Ook is daar geen vrijheid van beweging. Daar is geen blijdschap.

Wanneer daarom van de Zoon Gods gezegd wordt, dat in Hem het leven was, en dat het leven was het licht der mensen (Joh. 1 : 4), hebben wij dit te verstaan niet enkel in geestelijk opzicht, maar ook ten aanzien van het „natuurlijk” leven en licht. En zegt onze Heiland: Ik ben het licht der wereld (Joh. 8 : 12), dan moeten wij dat zeggen niet beperkt nemen.

Vooreerst moeten wij dan aan de Heere Jezus niet enkel als Zoon Gods denken, gelijk Hij met de Vader en H. Geest de wereld schiep, en haar onderhoudt, maar ook als door God gezonden Verlosser, Die Zich in ons vlees en bloed kwam vernederen, om als een tarwegraan in de aarde te vallen en te sterven, ten einde veel vrucht te dragen (Joh. 12 : 24).

En ten tweede moeten wij de uitdrukking: het licht der wereld, in volle omvang nemen.

Daar is het licht van zon en maan en sterren. Daar is allerlei kunstlicht, d.w.z. licht, hetwelk de mens door verschillende „kunst”bewerkingen zich weet te verschaffen uit onderscheiden schepselen. Daar is voorts het redelicht, d.w.z. het menselijk verstand, waardoor hij enig inzicht heeft, meer of minder, in verschillende waarheden, werkelijkheden, omstandigheden. Daar is ook het licht van de kennis van God. Daar is stoffelijk licht, en daar is geestelijk licht. Daar is licht, dat voor dit aardse leven op onderscheiden wijs nodig en nuttig is; en daar is zaligmakend licht, waardoor zonde, verderf, ellende worden weggenomen, en heil, vreugdeleven, zaligheid gewerkt.

Al dat licht is de Heere Jezus Christus.

Vanwege onze zonde moest het alles ons ontnomen zijn. In de plaats van eeuwige jammer is generlei licht meer. En dat deze toestand van volslagen duisternis in alle opzichten niet terstond bij onze ongehoorzaamheid tegen de Heere in het Paradijs, zich op aarde en door de gehele wereld gevestigd heeft, komt alleen daarvan, dat God Zijn Zoon zenden zou tot een verzoening van onze zonden, en de Zoon Gods komen wilde, om al de straf onzer zonde op Zich te nemen, ten einde ze te lijden, en alzo voor ons licht te verwerven, en vrede, verzoening, behoudenis, zaligheid.

Wij danken aan de Heere Jezus zo veel, wij danken aan Hem alles wat lieflijk is, en heilzaam, in natuurlijk zowel als in geestelijk opzicht, voor dit aardse leven, en voor het eeuwige, ten aanzien van onze verhouding tot de schepselen, en met betrekking tot de verhouding tussen God en ons.

Het oorspronkelijk bestel der dingen is uit God. Maar van dat ganse bestel zou niets zich meer hebben kunnen handhaven en ontwikkelen, sedert wij ons tegen de Heere onze God stelden, wanneer toen niet terstond de Middelaar Gods en der mensen er ware geweest, Die de vloek der verstoring om onzer zonde wil, tenvolle dragen zou in eigen persoon, om hem alzo van ons en van de ganse schepping op te heffen.

Omdat God Hem zou geven, en Hij zou komen en lijden, kon God het oorspronkelijk bestel der dingen handhaven, ook ondanks onze zonde, en hoezeer zich ook Gods vloek op verlerlei wijze droef gevoelen en zien deed. En om den wille van de Heere Christus, Die gezonden zou worden, en te komen stond, om Zijn ziel te geven tot een rantsoen voor velen (Matth. 20 : 28), kon God dat oorspronkelijk bestel der dingen zich doen ontwikkelen, ofschoon ook de werking van de vloek veelszins hinderend ingrijpt.

Daarom liggen de handhaving van het oorspronkelijk Godsbestel voor de wereld met al haar schepselen, en het doorzetten van dat bestel, in weerwil ook van de vloek over onze overtreding, nu vast in de Heere Christus als Middelaar Gods en der mensen, en in Zijn verzoeningswerk. Het rust nu alles op de genade Gods in de Heere Christus. Ook alle heilswerking daarvan, zij het van kortere of van langere duur, zij het voller of geringer, zij het in het ene opzicht, of in het andere, komt aan de schepselen toe om Christus' wille. God geeft ze hun. Maar Hij doet ze aan hen toekomen om den wille van het lijden en sterven van de Heere Christus.

Alzo nu ook ten aanzien van alle licht in de wereld, geestelijk en natuurlijk, verstandelijk en stoffelijk. Door onze zonde in het Paradijs doofden wij a.h. w. al dat licht. Wij deden voor onszelf en voor de ganse wereld volslagen duisternis intreden,

gemis aan recht inzicht, en ook donkerheid in stoffelijke zin. De zuivere kennis van God verloren wij, alsmede het vermogen om de schepselen goed te kennen; en in natuurlijke zin veroorzaakten wij, dat het licht zich moest intrekken, ook van zon en maan en sterren enz. Dientengevolge was er duisternis over de aarde, toen onze Heere Jezus de volle vloek om onzer zonden wil droeg; en daarom ook is het eeuwige nacht in de plaats van eindeloze rampzaligheid. In de strafplaats der verlorenen is geen licht meer, gans niet, nimmermeer.

Maar om Christus' wil heeft God na onze val nog zon en maan en sterren op de aarde doen blijven schijnen, en heeft Hij ons voorts onderscheiden licht gelaten. Om des Heeren Christus' wil is daar nog redelijk inzicht onder de mensen, en enige heilzame kennis van God. Om Zijnentwil is ons ook wederom geschonken de Geest der verlichting, die de zaligmakende kennis Gods brengt, en bezitten wij het Woord van God, dat ons wijs tot zaligheid maakt (II Tim. 3 : 15). En om den wille van de Heere Christus zal eenmaal de gehele wereld zich als baden in enkel licht, zonder einde. De stad Gods' behoeft de zon en de maan niet, dat zij in haar zouden schijnen; want de heerlijkheid Gods heeft haar verlicht, en het Lam is haar kaars (Openb. 21 : 23). En haar poorten zullen niet gesloten worden des daags; want aldaar zal geen nacht zijn (vs 25).

Dit kan doen verstaan, dat, wanneer de Heere Christus niet erkend, of met bewustheid zelfs geloochend wordt, als het licht der wereld, en naarmate dit te meer geschiedt, gevreesd moet worden voor allerlei duisternis, in al toenemende mate. Dan valt de rechte kennis van God weg. En met het licht dier kennis verduistert dan het licht van andere heilzame kennis, van goede gezindheid, van velerlei geluksgenieting. De duisternis der dwaasheid, van verwarring en ellende, valt dan al droever op mensheid en volken. Somberheid in geestelijk en natuurlijk opzicht staat dan te wachten al erger. Zelfs moet dan gerekend worden ook op verminderende en verderfelijke werking van zon en maan en sterren, en van andere lichtkrachten in de natuur. De gunst Gods trekt zich dan meer in. Zijn toorn doet Hij dan meer gevoelen. En die toornwerking wordt beschreven ook als

donkerheid. Die dag zal een dag der verbolgenheid zijn; een dag der woestheid en verwoesting; een dag der duisternis en der donkerheid; een dag der wolk en der dikke donkerheid (Zeph. 1 : 15). Tekent onze Heiland het naderen van de laatste gerichtsdag, dan zegt Hij: en terstond na de verdrukking dier dagen, zal de zon verduisterd worden, en de maan zal haar schijnsel niet geven, en de sterren zullen van de hemel vallen en de krachten der hemelen zullen bewogen worden (Matth. 24 : 29). Dan wordt ook het natuurlijk licht weggenomen. Uit wat dan in zeer verergerde, en eindelijk volle, mate plaatsgrijpen zal, kunnen gevolgtrekkingen afgeleid worden, met betrekking tot hetgeen geschieden zal, zij het ook in mindere omvang, wanneer de ongerechtigheid toeneemt, en de Heere Christus als door God voor wereld en mensdom en volk en personen geopende fontein van alle heil, geestelijk en natuurlijk, tijdelijk zowel als eeuwiglijk, verworpen wordt. Jezus dan zeide tot hen: nog een kleine tijd is het licht bij ulieden; wandelt, terwijl gij het licht hebt, opdat de duisternis u niet bevange (Joh. 12 : 35). Zolang Ik in de wereld ben, zo ben Ik het licht der wereld (Joh. 9 : 5). Die Mij volgt, zal in de duisternis niet wandelen, maar zal het licht des levens hebben (Joh. 8 : 12).

DAAROM HEEFT HEM OOK GOD UITERMATE VERHOOGD

Philippenzen 2 : 9

Diep heeft de Heere Christus Zich vernederd om onzentwil. Zone Gods zijnde in heerlijkheid (Joh. 17 : 5), heeft Hij Zichzelf vernietigd, de gestaltenis eens dienstknechts aangenomen hebbende, en de mensen gelijk wordende (Philip. 2 : 7). En in gedaante gevonden als een mens, heeft Hij Zichzelf vernederd, gehoorzaam geworden zijnde tot de dood, ja de dood des kruises (vs 8).

Maar daarom, om die voorafgaande Zelfvernedering, heeft God Hem verhoogd, uitermate verhoogd, verhoogd boven alle schepselen en over alle schepselen, ten Koning verheven over hemel en aarde met al wat er in en er op is, de gehele wereld in volle omvang aan Zijn voeten onderwerpende.

In de hemel, op aarde, en onder de aarde moet alle knie zich voor onze Heere Jezus buigen, en alle tong moet Hem als Heere belijden (vs 10 en 11). God heeft Hem gezet aan Zijn rechterhand, in de hemel, ver boven alle overheid en macht, en kracht, en heerschappij, en alle naam die genoemd wordt, niet alleen in deze wereld, maar ook in de toekomstende, en heeft alle dingen Zijn voeten onderworpen (Ef. 1 : 20—22).

De Heere Christus is dus Koning over allen en over alles. God alleen is Hem niet onderworpen (I Cor. 15 : 27). Maar zonder enige uitzondering zijn alle schepselen onder Zijn heerschappij gesteld. Want daarin, dat Hij hem alle dingen heeft onderworpen, heeft Hij niets uitgelaten, dat hem niet onderworpen zij (Hebr. 2 : 8). Hoe hoog die schepselen wezen mogen, onze Heere Christus is boven hen. Hoe sterk zij mogen zijn, de sterkte onzes Heeren is groter. Hoe klein zij wezen mogen, dat verhindert niet dat de Heere toch ook over hen regeert. Hoe veel zij zijn in aantal, toch is Hij aller Koning. God heeft Hem recht gegeven

om over alles te regeren, en Hij heeft Hem kracht of bekwaamheid gegeven, om over alles heerschappij te oefenen.

Ook heeft God aan allen en aan alles bevolen, om zich aan de Heere Christus te onderwerpen, en zich door Hem te laten regeren.

Dat de Heere Christus regeert, wil echter niet zeggen, dat God niet regeert. Christus' heerschappij belet die van God niet. De Heere Christus is geen Plaatsvervanger van God. Maar Hij is de Persoon, *door Wie God* alle dingen regeert. Als onze rechterhand schrijft, betekent dat niet, dat wij het niet doen, en onze rechterhand wel; maar het wil zeggen, dat wij het zijn die schrijven, doch door middel van onze rechterhand. Wij zijn het dan die onze rechterhand gebruiken, haar bewegen en besturen, en haar laten doen wat zij verricht. God heeft Zich niet teruggetrokken van de schepping, opdat de Heere Christus haar nu, zonder Hem en los van Hem, regeren zou. De Heere Christus heeft geen eigen inzicht in de dingen, buiten het oordeel Gods. En Hij heeft geen eigen wil tegenover de wil Gods, of daarvan onafhankelijk. Hij oefent ook geen mogendheid, zonder verband met de mogendheid Gods. Maar van ogenblik tot ogenblik werkt God in de Heere Christus alle krachten welke Hij in het werk stelt bij de wereldregering. Onze Heiland regelt Zich in alles naar Zijn wil. Hij werkt door de krachten, welke God in Hem werkt. Van een los-zijn van God, van een zelfstandig staan tegenover God, van een heerschappij oefenen zonder God, is bij de Heere Christus geen sprake. Hij regeert, maar naar Gods wil, en door Gods kracht. Hij is Koning over alles, maar onder God. God regeert, maar door Hem.

Wanneer op aarde een vorst iets doet door middel van zijn dienaren heet het wel dat hij het doet, omdat hij het bevel geeft, de aanwijzingen verstrekt, de middelen verschaft, enz., maar voorzover die dienaren het doen, doet de koning zelf het niet. Levert een legeroverste een slag, dan mag dat geschieden op het gebod van de souverain, en met diens manschappen, en op diens verantwoording; doch feitelijk is het dan toch niet de vorst, die die slag leidt, maar de aangestelde bevelhebber. Zodanige onder-

scheiding valt niet te maken tussen de regering van de Heere Christus en die van God. Omdat geen schepsel enige bekwaamheid heeft dan van God, noch ooit enige werking doen kan, dan voorzover God zelf daarin medewerkt. En alzo ook onze Heere Jezus, als Middelaar Gods en der mensen, alle gaven en werkingen steeds door bezit en uitoefent krachtens de nimmer rustende werkzaamheid Gods (Joh. 5 : 17; 14 : 10).

Wij moeten ons dus het Koningschap van de Heere Christus over de gehele wereld met al haar volheid, niet zodanig denken, dat Hij nu regeren zou, terwijl God geen werkingen op de wereld zou uitoefenen, gelijk als God dat niet deed vóórdat nog de wereld geschapen was. Maar onophoudelijk door stort God de volheid Zijner gaven en krachten en werkingen uit en over in de Heere Christus, en oefent Hij zelf metterdaad de wereldheerschappij uit, doch door de Heere Christus. De heerschappijvoering van de Heere Christus brengt daarom geen scheiding tussen God en de wereld. Zij heft de regering Gods niet op, en schorst haar niet, zelfs niet in de geringste mate, noch op enige plaats. Maar zij is om zo te zeggen slechts middel in Gods hand, waardoor Deze Zijn koninklijke wereldregering uitvoert.

Zodanig is Christus' regering over de kerk; en zodanig is Zijn regering der wereld. Juist omdat Christus' heerschappij geen onderbreking brengt in de regering Gods, en zij God niet rusten doet, noch Hem, althans Zijn regerende werkzaamheid, van de wereld isoleert (= afzondert), daarom is er geen reden, waarom wij ook maar iets aan de koninklijke heerschappij van de Heere Christus onttrokken zouden moeten denken. Indien God feitelijk afstand van de regering over de schepselen gedaan had, naarmate als of ter plaatse waar de Heere Christus Koning was, zouden wij, om in onze gedachten geen werkeloze God over te houden, geneigd kunnen zijn, het koningsgebied van de Heere Christus te willen inkrimpen: om Hem n.l. alleen over Zijn kerk als Koning te erkennen, maar niet over de gehele wereld met al haar schepselen. Nu echter blijkt zulk een noodzakelijkheid

niet te bestaan, en zou dergelijke mening op een foutieve voorstelling, zowel van Gods koningschap, als van dat van de Heere Christus, berusten.

Uitermate, boven alles, heeft God de Heere Jezus verhoogd. Daarom moet ook alles onze Heiland eren, gehoorzamen en dienen; zelfs de engelen (Hebr. 1 : 6, 1 Petr. 3 : 22); hoeveel te meer alle andere en lagere schepselen. Maar hoe bezondigen zich dan de mensen, die niet voor Hem buigen. Hoe groot is dan de schuld der christenvolken, die niet alleen, ofschoon met Zijn Evangelie verrijkt, en door Hem zo rijk begenadigd boven andere volken, van Hem als hun Koning niet weten willen, doch zelfs ook Zijn naam weer geheel verwerpen en Hem zo min als Zone Gods erkennen, als begeren als hun Heiland. Moet Hij dan wel niet Zijn zegenende, verheffende, werkingen terugnemen en inhouden, daarentegen Zijn koningschap tot tuchtiging doen werken? En kan het anders, of Gods toorn zal tegen de christenvolken, om die versmading van Zijn Zoon en Christus, ontsteken, dat Hij hen zinken doet, en met smartelijke plagen bezoekt? En ten laatste zond hij tot hem zijn zoon, zeggende: zij zullen mijn zoon ontzien. Maar de landlieden de zoon ziende, ... en hem nemende, wierpen (*hem*) buiten de wijngaard, en doodden (*hem*). Wanneer dan de Heere des wijngaards komen zal, wat zal hij die landlieden doen? Zij zeiden tot Hem: hij zal de harden een harde dood aandoen, en zal de wijngaard aan andere landlieden verhuren, die hem de vruchten op haar tijden zullen geven (Matth. 20 : 37—41). Is het, dat God de natuurlijke takken niet gespaard heeft, (*zie toe*) dat Hij mogelijk ook u niet spare (Rom. 11 : 21). Zij zijn door ongeloof afgebroken, en gij staat door het geloof (Rom. 11 : 20).

God, Die de Heere Christus alzo uitermate verhoogde, wil ook, dat allen de Heere Christus nu metterdaad erkennen als hun door Hem gegeven Heere. Ik zal Zijn wederpartijders verpletteren voor Zijn aangezicht, en die Hem haten zal Ik plagen. En Ik zal Zijn hand in de zee zetten, en Zijn rechterhand in de rivieren. Ook zal Ik Hem ten eerstgeboren Zoon stellen, ten hoogste over de koningen der aarde (Ps. 89 : 24, 26, 28). In

dat licht moeten wij ook wat nu onder de christenheid voorvalt, bezien. Hebben wij van een krankheid de oorzaak ontdekt, dan hebben wij daarmede de ongesteldheid niet weggenomen. Doch wij kunnen dan weten, waarop gewerkt moet worden tot genezing. Kust de Zoon, opdat Hij niet toorne, en gij (op) de weg vergaat, wanneer Zijn toorn maar een weinig zou ontbranden. Welgelukzalig zijn allen, die op Hem betrouwen (Ps. 2 : 12).

DIE DE ZOON NIET EERT, EERT DE VADER NIET, DIE HEM GEZONDEN HEEFT

Johannes 5 : 23

Heeft God grote eer aan onze Heere Jezus gegeven, nu wil Hij ook, dat *wij* de Heere Christus eren zullen. Heeft Hij Hem uitermate verhoogd, nu wil Hij ook, dat in de hemel, op aarde, en onder de aarde, alles de knie voor de Verhoogde buige, om te belijden, dat *Hij Heere* is tot heerlijkheid Gods des Vaders (Philip. 2 : 9—11). Onze Heiland Zelf spreekt het uit in de woorden, welke hierboven geplaatst zijn: die de Zoon niet eert, eert de Vader niet, die Hem gezonden heeft. Van de Zoon wordt hier gesproken niet zoals Hij van eeuwigheid God is, *maar gelijk Hij gezonden is*. Wij hebben dus nu aan Hem te denken als Christus, zoals Hij uit de hemel is nedergedaald om onze natuur aan te nemen, teneinde een volle verzoening voor ons aan te brengen, en daarna aan des Vaders rechterhand te zitten, om over alle schepsel te regeren. Dat ligt in Zijn *zending*, van welke onze Heiland hier spreekt, dat nl. de Vader Hem gezonden heeft.

Trouwens ook in het voorafgaande vers wordt gezegd, dat de Vader aan de Zoon al het oordeel *gegeven* heeft; waaruit insgelijks gezien kan worden, dat onze Heiland nu over Zichzelf spreekt niet naar hetgeen Hij is van Zichzelf, krachtens het bezit der Goddelijke natuur, maar naar hetgeen Hij is *door het bestel en werk Zijns Vaders*.

Dat bestel des Vaders nu is, dat allen de Zoon te eren hebben. En dat werk des Vaders is, dat Hij al het oordeel aan de Zoon heeft gegeven. Hij heeft Hem een naam gegeven boven alle naam niet alleen in deze wereld, maar ook in de toekomstige, en Hij heeft aan Zijn voeten alle dingen onderworpen (Eph. 1 : 21, 22).

Dus moeten ook allen de Zoon eren, en moeten ook allen zich

aan de Zoon onderwerpen, en moeten ook allen de Zoon als hun Meerdere erkennen, niet alleen in die zin, dat Hij rijker is dan zij aan eer en macht, maar ook in die zin, dat Hij hun Overste is, hun Gebieder van Godswege, aan Wie zij in alles gehoorzaam en dienstbaar wezen moeten, geheel, en te allen tijde.

Wie dat niet doet, onteert het bestel des Vaders, keurt het werk des Vaders af, en onthoudt daarmede niet alleen aan de Zoon de eer, welke Hem toekomt, maar ook aan de Vader. Door het niet eren van de Zoon, zoals Deze naar des Vaders ordening geëerd moet worden, komt hij in verzet tegen het bestel en het werk des Vaders, en onteert hij alsoo ook deze. Die de Zoon niet eert, eert de Vader niet, Die Hem gezonden heeft.

De mensen zijn dus niet vrij, om de Heere Jezus al of niet te erkennen als hun Koning, al naar hun eigen verkiezen: maar zij staan van Godswege allen onder de *verplichting*, om Hem te eren, naar de hoogheid, waartoe de Vader Hem verhief. Niemand heeft een keus in dezen, d. w. z. dat het aan niemand geoorloofd is, om de Heere Jezus niet als zijn Koning te eren. Wel kan hij feitelijk die eer aan Hem weigeren, gelijk een onderdaan tegen zijn overheid in opstand komen kan, en gelijk metterdaad velen aan de Heere Jezus de eer onthouden, of weigeren, welke Hem geboden moet worden. Maar dan is dat plichtsverzaking, dan is dat onrechtmatig, dan is dat schuldig, en wordt het vroeg of laat naar behoren schrikkelijk gestraft.

Wie de Heere Jezus niet eert, gelijk de Vader dat met Zijn verhoging boven allen, van alle schepselen vordert, maakt zich schuldig ook tegenover de Vader, is een opstandeling, en moet daarom eenmaal door het strafgericht Gods vernederd en verbroken worden.

Dus moeten Heidenen en Mohammedanen uitgenodigd worden, om in het Evangelie des kruises te geloven, opdat zij niet in hun verlorenheid blijven, maar gered worden. God heeft in hun eeuwige ondergang geen lust. Dit is een getrouw woord, en alle aanneming waardig, dat Jezus Christus in de wereld gekomen is, om de zondaren zalig te maken (I Tim. 1 : 15). Maar ook moeten

zij opgeroepen worden, om de Zoon niet te onthouden de eer, welke de Vader wil, dat Hem geboden zal worden. *Zij hebben geen recht*, om heidenen of Mohammedanen te blijven. Van Godswege rust op hen de verplichting, om christenen te worden, d. w. z. van harte in de Heere Christus te geloven, zich geheel aan Hem te onderwerpen en toe te vertrouwen, door Hem zich te laten regeren, Hem de hoogste eer te brengen van harte, en met hun ganse bestaan. Als zij dat doen, wandelen zij niet enkel in de weg, die hen behouden doet worden, en hen de zaligheid in de Heere Jezus doet verkrijgen, maar dan volbrengen zij ook slechts hun roeping. Wie het niet doen, *zijn ongehoorzaam tegen God*, verzakers van hun heilige roeping, verzet plegende tegen het eigen bevel Gods.

Maar niet alleen heidenen en Mohammedanen hebben deze plicht, doch alle mensen: *in de eerste plaats dus wel de „christenen”*, d. w. z. de volken, die reeds lange eeuwen met het Evangelie werden verrijkt. Als zij, ook na zo heerlijke begenadiging, de Zoon niet eren, gelijk de Vader eist, blijktens Zijn verhoging van de Zoon en volgens Zijn Woord, zijn zij niet slechts ondankbaar jegens onze Heiland, maar *doen zij Hem en de Vader dubbele smaad aan*. Hun wacht dan ook een te zwaarder oordeel. Toen begon Hij de steden, in dewelke Zijn krachten meest geschied waren, te verwijten, omdat zij zich niet bekeerd hadden. Wee u Chorazin, wee u Betsaïda; want zo in Tyrus en Sidon de krachten waren geschied, die in u geschied zijn, zij zouden zich eertijds in zak en as bekeerd hebben. Doch Ik zeg u: het zal Tyrus en Sidon verdragelijker zijn in de dag des oordeels, dan ulieden (Matth. 11 : 21, 22).

Allen moeten de Zoon eren, zullen zij ook de Vader niet ont-eren. Niemand heeft een vrije keus, alsof hij niet onder een heilige verplichting van Godswege staan zou, om de Zoon te eren. Maar *als hoedanig* zijn zij tot dat eren van de Zoon geroepen? Alleen als losse personen, en *niet tegelijk in en naar hun onderscheiden kwaliteiten en posities*? Hebben allen *als mensen*, zonder meer, die plicht, doch behoeven zij het niet *als vaders of moeders, als werkgevers en werknemers, als mannen*

DIE DE ZOON NIET EERT, EERT DE VADER NIET...

van wetenschap en kunst, als overheden en vorsten? In alles en met alles hebben allen de Zoon te eren gelijk de Vader. Wie in enige hoedanigheid of positie aan de Zoon de eer onthoudt, welke Hem gebracht moet worden, die onteert also de Vader. De Vader heeft de Zoon verhoogd in macht, en bekleed met zeggenschap en eer boven alle schepselen in al hun hoedanigheden en posities: ver boven alle overheid, en kracht, en heerschappij, en alle naam... en heeft alle dingen Zijn voeten onderworpen (Eph. 1 : 21, 22). Daarom moeten allen niet enkel als personen, doch ook in hun ambten en werkzaamheden de Zoon eren: koningen, raadslieden, kunstenaars, industriëlen, handelaars, aanvoerders, patroons, arbeiders, onderwijzers, ouders, enz. Allen hebben voor hun personen de Zoon te eren, maar ook in hun verrichtingen, colleges, bedieningen, zetels, enz. In volle zin geldt ook dan naar iedere verhouding en werking: die de Zoon niet eert, eert de Vader niet, Die Hem gezonden heeft.

Hieruit wordt ook duidelijk, dat overheden en koningen ook als *regeerders* zich buigen moeten voor de Heere Jezus, en te handelen hebben naar Zijn bevel. Ook met hun regeermacht zijn zij door de Vader in de handen van de Zoon gegeven, en aan Hem onderworpen. Dat zij regeren kunnen, berust op het verzoeningswerk van de Zoon. Door Hem regeren zij. Alzo hebben zij Hem ook als zodanig te erkennen, te eren. *En de mening is dan ook onjuist, dat in regerings-colleges, raadzalen e. d. niet in de naam van de Heere Christus gebeden zou behoeven te worden*, maar dat daar het gebed tot God opgezonden moest worden, los van de Heere Jezus en Zijn werk. Dan wordt het werk van de Heere Christus *niet in volle omvang* overzien, noch Zijn hoogheid genomen, zoals de H. Schrift haar ons voorstelt. Men komt ook dan in strijd met het woord van onze Heiland: die de Zoon niet eert, eert de Vader niet, Die Hem gezonden heeft.

Dit kan ons doen beseffen de schrikkelijke schuld van heel het mensdom. Waar toch wordt de Heere Christus geëerd, zoals dat door God geëist wordt? Als personen zijn daar nog wel

velen, die Hem erkennen. Ook veler gezinsleven regelt zich naar de gehoorzaamheid aan het Woord des Heeren. Insgelijks zijn daar meerdere onderwijs-inrichtingen, die de Heere Christus willen eren naar Gods bevel. Maar het publieke verkeer, en het maatschappelijk en staatkundig leven, is niet alleen bij heidenvolken en Mohammedanen, maar ook bij wie de naam van christenvolken dragen, *zo goed als geheel verstoken van alle verering van de Gezondene des Vaders*. Het kerkelijk leven, als vormende een bijzonder eigen terrein, kan hier blijven rusten, hoewel zelfs daar niet alles goud is, wat er blinkt. Maar bij de volken der christenheid is het publieke gemeenschapsleven, wat staatsverband en arbeid betreft, grotendeels zelfs van alle aanbidding van God ontbloot.

Zou de Vader die veelvuldige ontering van de Zoon, welke in de grond is ontering van Hem Zelf, ongewroken laten? Is God niet jaloers op Zijn eer? Kan het daarom bevreemden, dat zo zwaar oordeel nu de ganse mensheid, maar inzonderheid de christenvolken, treft? Daar moet komen een ere geven aan de Vader, en ook aan de Zoon, door Hem gezonden. Daarop moet aangewerkt, daartoe moet opgeroepen worden. God moet geëerd en gediend worden naar Zijn Woord. Maar niet alleen Hij, doch ook de Heere Christus, door Hem in macht en eer verhoogd. Ook al het oordeel heeft de Vader de Zoon gegeven, opdat zij allen de Zoon eren, gelijk zij de Vader eren. Die de Zoon niet eert, eert de Vader niet, Die Hem gezonden heeft (Joh. 5 : 22, 23).

HET VIERDE GEBOD

Exodus 20 : 8—11

Tijdens onzes Heilands omwandeling op aarde heersten er bij de Joden verschillende wanbegrippen. En één daarvan betrof de Sabbath. Terwijl niemand bezwaar had, om op Sabbath zijn os of ezel van de kribbe los te maken, om die heen te leiden en te laten drinken (Luc. 13 : 15), noch om zijn schaap, op Sabbathdag in de gracht gevallen, er dan uit te trekken (Matth. 12 : 11), maakte men wel bezwaar, toen onze Heiland op Sabbathdag een mens gezond maakte (Matth. 12 : 10; Luc. 13 : 14); om aldus een dier te stellen boven een mens (Matth. 12 : 12). Ook heette het ongeoorloofd, dat de discipelen op Sabbath aren plukten, en die met de handen uitwreven, om ze te eten (Luc. 6 : 1, 2).

Tegenover deze, van schuld niet vrij te pleiten, misvattingen, stelde onze Heiland de rechte bedoeling van het Sabbathsgebod in het licht. Wel te doen aan wie geholpen moesten worden, was Sabbathswerk (Matth. 12 : 2). Alsmede het uitoefenen van de dienst des Heeren, ook bv. in het toepassen der besnijdenis op de Sabbath (Joh. 7 : 22), en in het dan slachten van offerdieren, en in het dan brengen van offers (Matth. 12 : 5). Dat was door de Heere geboden, en het was daarom vervulling van het Sabbathsgebod. Bovendien konden daar nog andere omstandigheden zijn, waardoor het verrichten van een of ander werk op Sabbath geen overtreding van het vierde gebod kon heten (Matth. 12 : 3, 4).

Uit deze redenering en bewijsvoering van onze Heere Jezus blijkt, dat Hij niet als met een eigen opvatting van het Sabbathsgebod kwam, om deze te stellen tegen de O. T.-ische lering, maar dat Hij de in verkeerd spoor geraakte mening van het destijds levend Jodendom weer de rechte weg van Gods Woord aanwees. Want voor het recht van Zijn spreken en doen inzake de Sabbath, voert Hij het bewijs ook juist uit het Oude Testament aan.

Hij heeft dan ook de Sabbath niet afgeschaft. Meent niet, dat Ik gekomen ben, om de Wet en de Profeten te ontbinden... maar te vervullen, zeide Hij (Matth. 5 : 17). En over de verwoesting van Jeruzalem tot Zijn discipelen sprekende, zeide Hij: doch bidt, dat uw vlucht niet geschiede des winters, noch op een Sabbath (Matth. 24 : 20).

Toch heeft onze Heiland enige verandering ten aanzien van de Sabbath gebracht door Zijn komst en door Zijn werk. Was tevoren de rustdag op elke zevende der week gesteld (Ex. 20 : 10, 11), door Zijn opwekking uit de doden is de eerste dag der week ons ten feestdag geheiligd (Joh. 20 : 19, 26; Hand. 20 : 7; I Cor. 16 : 2; Openb. 1 : 10). Tevens werd het strenge karakter van de rust op Sabbath verzacht. Moest toch bij Israël gedood worden wie op Sabbathdag arbeid deed (Ex. 31 : 15), en mocht op de Sabbathdag geen vuur aangestoken (Ex. 35 : 3), noch spijs gekookt worden (Ex. 16 : 23), terwijl ook het dier rusten moest (Ex. 20 : 10), dat had zijn reden mede in het schaduwwachtig karakter van die rust, welke heenwees naar het rusten van onze Heiland in de groeve des doods, op de Sabbathdag tussen Zijn kruisiging en Zijn opwekking, en in die rust des doods van onze Zaligmaker, de door haar verzinnebeelde vervulling ontving. Trouwens mocht ook bij Israël de Sabbath niet beschouwd worden als een dag der kwelling, maar moest hij genoten worden als een dag van verlustiging in de Heere (Jes. 53 : 13).

Niettemin kan de vraag gedaan worden, of onze Heiland toch niet als vanzelf, door Zijn komst en Zijn werk, de wekelijkse rustdag heeft doen vervallen, ook zonder dat Hij als opzettelijk, formeel en uitdrukkelijk, de Sabbath vervallen verklaarde? Dan zouden wij niet alleen niet op de zevende dag der week behoeven te rusten van onze slaafse arbeid, maar ook niet op de eerste weekdag, de Zondag, en alzo van Godswege ganselijk niet meer gehouden zijn tot het rusten van onze dagelijkse arbeid op een van de dagen der week. Ter vergelijking zou men kunnen wijzen op het wegvallen van Israëls offerdienst. Deze verkreeg in onze Heiland en Zijn verzoeningswerk zijn vervulling, en bereikte dus met Zijn komst en zelfofferande haar einde

HET VIERDE GEBOD

(Rom. 10 : 4, Gal. 3 : 19), al gaf onze Heiland ook niet desbetreffend een expres gebod, en hoewel die offerdienst nog voortgezet kon en mocht worden (Hand. 21 : 24, 26) tot Jeruzalems verwoesting door Titus. Bovendien zou men zich voor een bevestigend antwoord op bovengestelde vraag, kunnen beroepen op Rom. 14 : 5, waar de Apostel Paulus schrijft: de een acht wel de (*ene*) dag boven de (*andere*) dag; maar de ander acht alle dagen *gelijk*. Een iegelijk zij in zijn eigen gemoed ten volle verzekerd. Voorts ware te wijzen op Gal. 4 : 10, waar dezelfde apostel bestraffend tot de gelovigen zegt: gij onderhoudt dagen en maanden, en tijden, en jaren.

Insgelijks viel in deze bij te brengen Col. 2 : 16, waarin ook de Sabbath uitdrukkelijk genoemd wordt, en te lezen staat: dat u niemand oordele in spijsz of drank, of in het stuk des feest(dags), of der nieuwe maan, of der Sabbathen.

Doch tegen dit alles kan men als een gewichtige grond bijbrengen, het feit, dat de instelling van de rustdag om de zeven dagen dateert niet maar van het ogenblik, waarop Israëls ceremoniële wet der offeranden enz. gegeven werd, maar reeds van vóór die tijd (Ex. 16 : 22—30), en zelfs van vóór des menschen val in het Paradijs; en dat zij vastligt in het eigen doen Gods bij de schepping der wereld (Gen. 2 : 2, 3; Ex. 20 : 11).

En als tweede grond valt hier, ter ontkennende beantwoording van de gestelde vraag, te noemen het andere feit, dat het vierde gebod niet als een deel der schaduwwachtige wetten verordend werd, maar *één der tien* geboden is, welke duurzame, eeuwig geldende ordinantiën stellen.

De bekende Synode van Dordrecht, in 1618/19 gehouden, schijnt genoemde vraag daarom ook met neen te beantwoorden. Want zij verklaarde dat in het vierde gebod wel iets ceremonieels was, maar ook iets moreels; d. w. z. iets dat slechts schaduwwachtige betekenis had, in verband met de Heere Christus en Zijn verzoeningswerk, en iets anders, dat van blijvende kracht is. „Ceremonieel is geweest,” zeide zij, „de rust van de zevende dag na de schepping en de strenge onderhouding van deze dag, die aan het Joodse volk bijzonderlijk opgelegd was”, m. a. w. kon in de N. T.-ische tijd gewijzigd worden, dat op de zevende

HET VIERDE GEBOD

dag der week gerust moest worden, en dát die rust zo streng verordend was. Doch zij verklaarde in het vierde gebod „moreel, dat een zekere en gezette dag de Godsdienst zij toegeëigend, en daartoe zoveel rust, als het de Godsdienst en heilige overdenking daarvan van node is.” Daarmede is uitgesproken, dat één der zeven dagen in bizondere zin aan de dienst des Heeren moet toegewijd zijn (en uit het verdere harer verklaring blijkt, dat de Synode met die dag de Zondag bedoelt); terwijl dan in het algemeen alle arbeid nagelaten moet worden, welke die dienst in het persoonlijke en in het gemeenschappelijke zou verhinderen. Zelf geeft zij dit nader aan, als zij ook nog zegt: „dezelve dag moet alzo de Godsdienst toegeëigend worden, dat men daarop moet rusten van alle slaafse werken (uitgezonderd diegene die de liefde en de tegenwoordige noodzakelijkheden vereisen) mitsgaders van alle zodanige recreatiën (ontspanningen), die de Godsdienst verhinderen.”

Door de tegenwoordige maatschappij-inrichting echter, en bij het hedendaagse maatschappij-leven, komt het gebod van de Rustdag steeds meer als in de klem; terwijl de regel: „een ieder zij in zijn eigen gemoed ten volle verzekerd,” theoretisch de objectieve geldigheid van het vierde gebod negeert, vooral wanneer op *eigen*, inplaats van op *ten volle*, de nadruk gelegd wordt, en deze regel feitelijk die geldigheid opheft.

Het ware daarom wel gewenst, dat men zich de consequenties indacht van de bevestigende of de ontkennende beantwoording van de genoemde vraag, opdat men welbewust beslisse.

Heeft toch het vierde gebod metterdaad zijn betekenis of geldigheid voor de N. T.-ische tijd verloren; d. w. z. was het *enkel* schaduwachtig, zodat het zijn gehele vervulling verkreeg met de komst en het verzoeningswerk van de Heere Christus, evenals Israëls offerwetten; en is het in wezen geen moreel of zedelijk gebod, dat van kracht blijft tot het eind der dagen, evenals de andere negen van de tien geboden; dan kunnen wij nu eigenlijk niet meer van de tien geboden spreken, doch slechts van de negen; en dient bij het leren dezer geboden het vierde gebod uit te vallen; terwijl dan ook in de samenkomsten van 's Heeren gemeente, bij de voorlezing der Wet, het SabbathsgEBOD onver-

meld blijven kan en moet. Anders toch ontstaat de onjuiste schijn, of deze blijft anders bestaan, alsof het Sabbathsgedod *nog* gelden zou, gelijk bv. dat van de doodslag, en dat van misbruik van 's Heeren naam, en dat van diefstal, terwijl dat dan niet zo zou zijn. Ook ware deze uitlating van het vierde gebod dan gewenst, opdat niet de consciëntiën der mensen er telkensodeloos en zonder grond door geprikkeld zouden worden, en die der tedere gemoederen wellicht het meest, waar zij dan zonder enige gebodsovertreding doen mochten, wat zij plichtmatig oordeelden.

Doch behoort omgekeerd het vierde gebod ook nu nog van Godswege als objectieve regel voor aller gedrag te gelden, dan blijft er voor de overtuiging van het eigen gemoed als gedragsregel slechts een beperkt terrein van geldigheid en beweging over; en dan dient gezorgd te worden, dat de regel ook van dit gebod Gods, volle heerschappij krijgt in het menselijk oordelen en handelen, althans voorzover de kerk des Heeren daartoe medewerken kan, en daarin iets te zeggen heeft.

INHOUD

Woord vooraf	5
God is groot (Job 36 : 26)	7
Als niets geacht (Daniël 4 : 35)	12
Dragende vrucht naar zijn aard (Gen. 1 : 11)	15
Zie, de hand des Heeren is niet verkort (Jes. 59 : 1)	19
Het gehele beleid is van de Heere (Spr. 16 : 33)	24
Ik weet, dat Gij alles vermoogt (Job 42 : 2)	25
Zou iets voor de Heere te wonderlijk zijn? (Gen. 18 : 14)	31
In Uw licht zien wij het licht (Ps. 36 : 10)	36
Ten dage, als gij daarvan eet, zult gij de dood sterven (Gen. 2 : 17)	41
Want also lief heeft God de wereld gehad (Joh. 3 : 16)	46
Door wederkering en rust (Jes. 30 : 15)	51
Vernachten in de schaduw des Almachtigen (Ps. 91 : 1)	53
Want zovele beloften Gods als er zijn, die zijn in Hem ja... (II Cor. 1 : 20)	56
Rentmeesterschap (Ps. 24 : 1)	62
Voor het leven der wereld (Joh. 6 : 51)	69
Menselijke afhankelijkheid (Luc. 11 : 3)	74
Geef ons heden ons dagelijks brood (Luc. 11 : 3)	79
Ik ben het licht der wereld (Joh. 8 : 12)	87
Daarom heeft Hem ook God uitermate verhoogd (Philip. 2 : 9)	93
Die de Zoon niet eert, eert de Vader niet, Die Hem ge- gezonden heeft (Joh. 5 : 23)	98
Het vierde gebod (Ex. 20 : 8—11)	103

BS540 .G7
Greijdanus, Seakle, 1871-1948.
Schriftoverdenkingen /

BS Greijdanus, Seakle, 1871-1948.
540 Schriftoverdenkingen. Ingeleid door C.
G7 Veenhof. Kampen, J.H. Kok [19--]
108p. 24cm.

1. Bible--Addresses, essays, lectures.
I. Title.

CCSC/mmb

A17231

